

Nemoci dětí Radvanic a Bartovic výsledků výzkumů

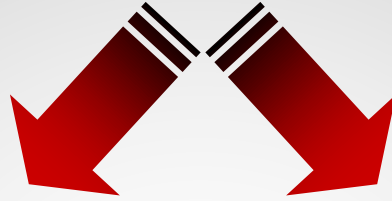
M. Dostál, E. Schallerová, R.J. Šrám

A. Pastorková, P.Rössner

Ústav experimentální medicíny v.v.i., Akademie věd ČR, Praha

PROGRAM OSTRAVA

1.

Projekt

AIRGEN

**(MŽP ČR
č. SP/1b3/8/08)**

2.

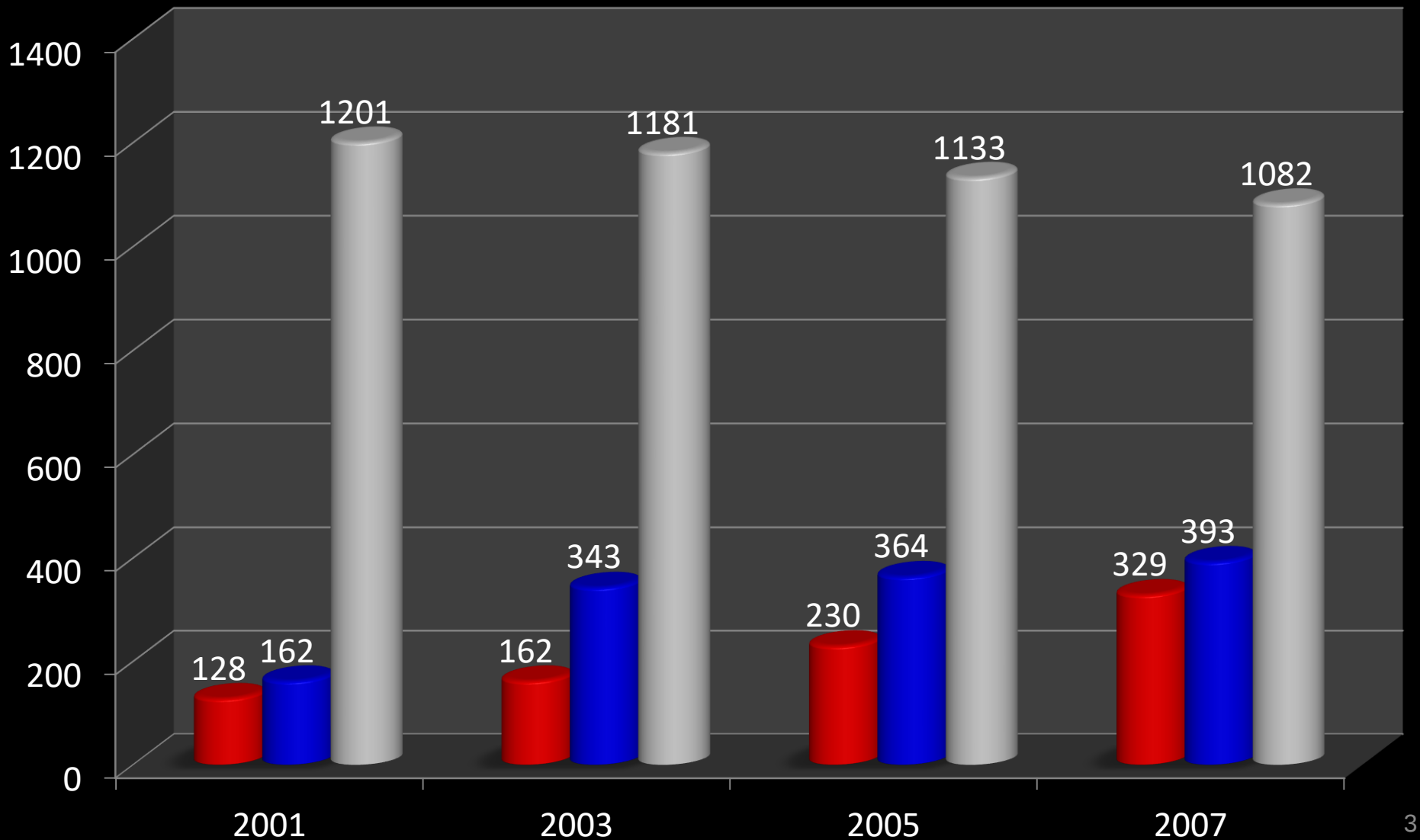
Projekt

AIRTOX

**(MŠMT ČR
č. 2B08005)**

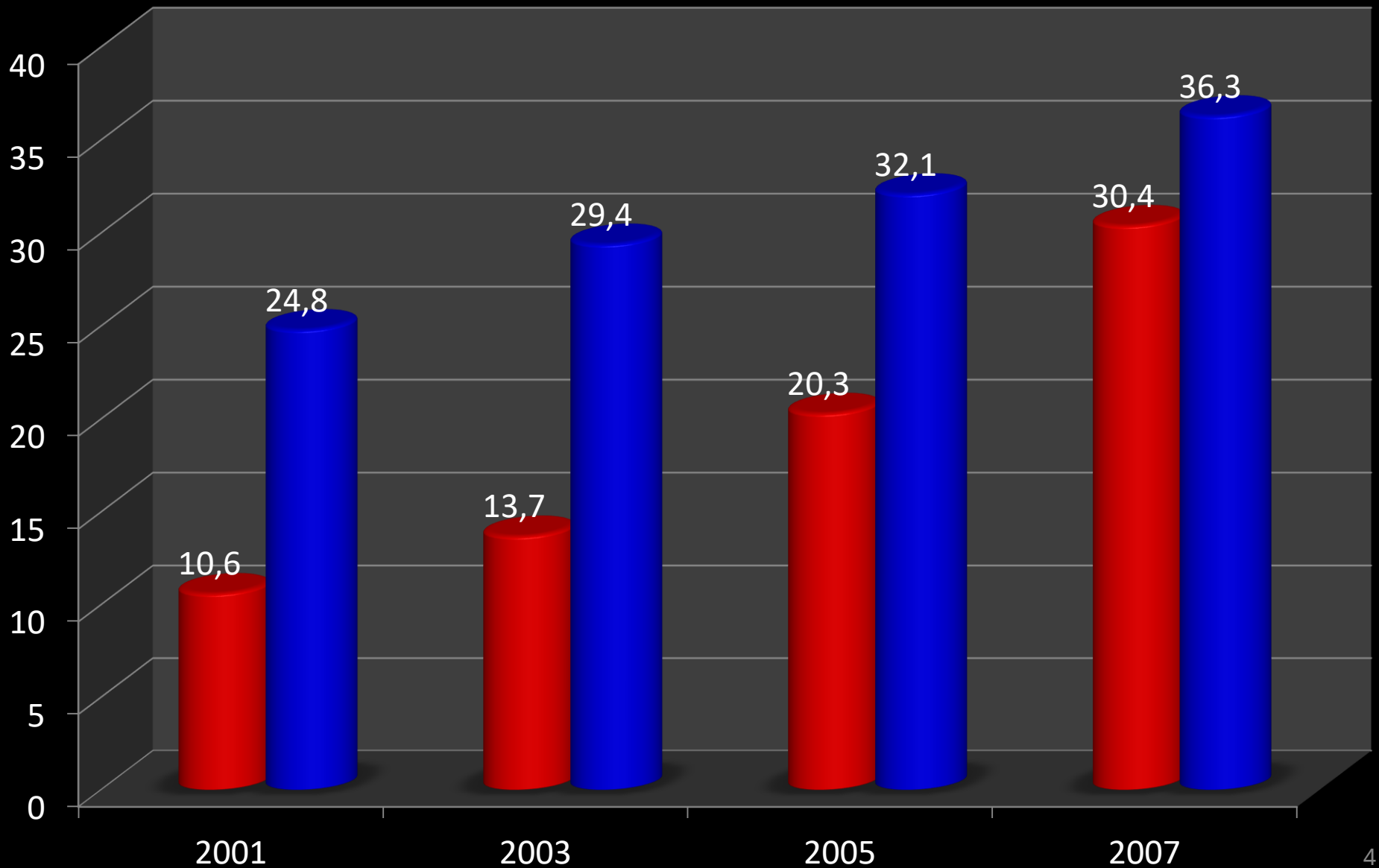
Statistiky astmatu a alergií v RaB 2001-2007

■ Asthma ■ Alergie ■ Registrovaní

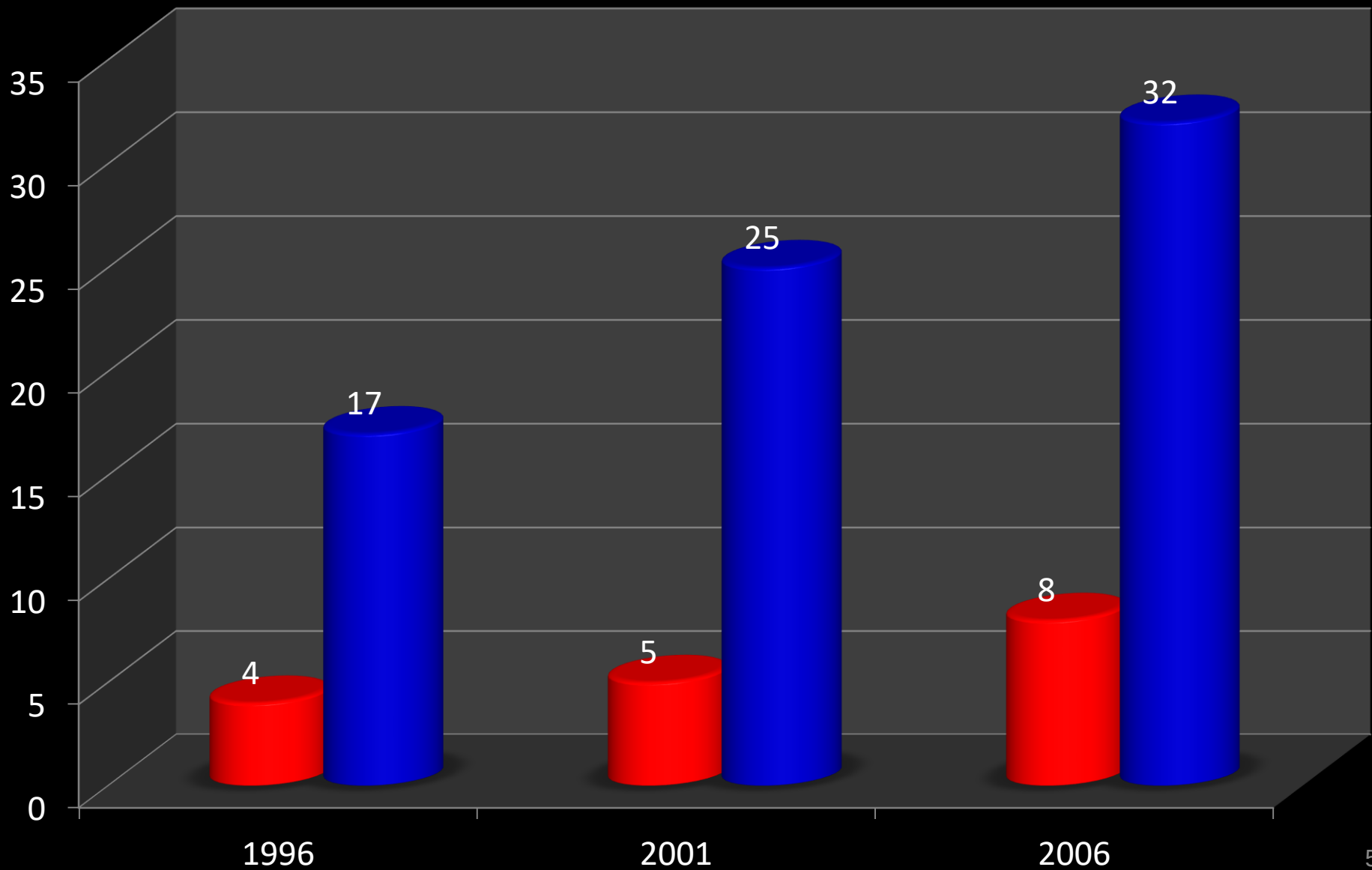
Děti s astmatem a alergiemi v % v RaB

■ Asthma ■ Alergie

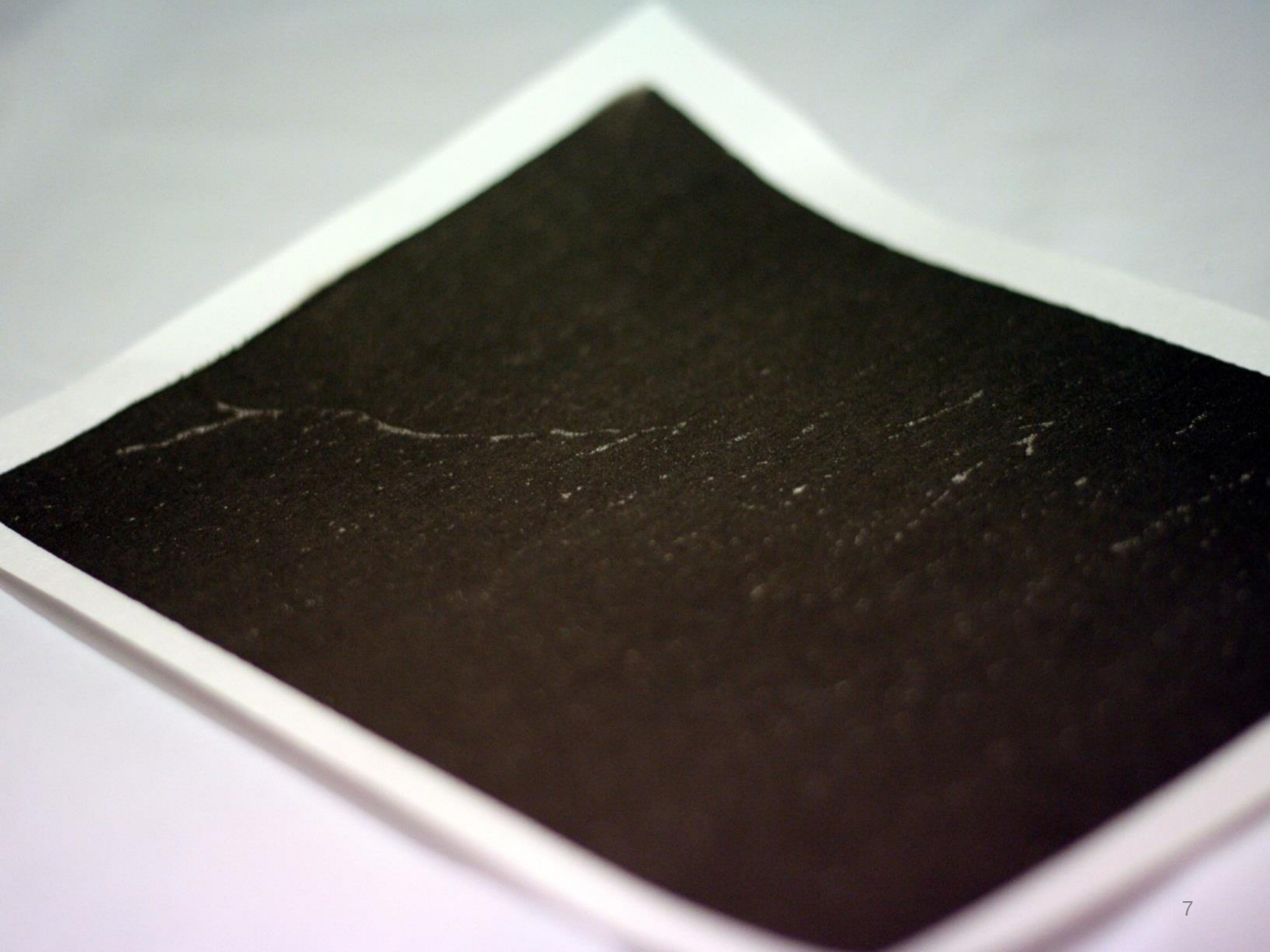

Děti s astmatem a alergiemi v % v ČR

■ Asthma ■ Alergie

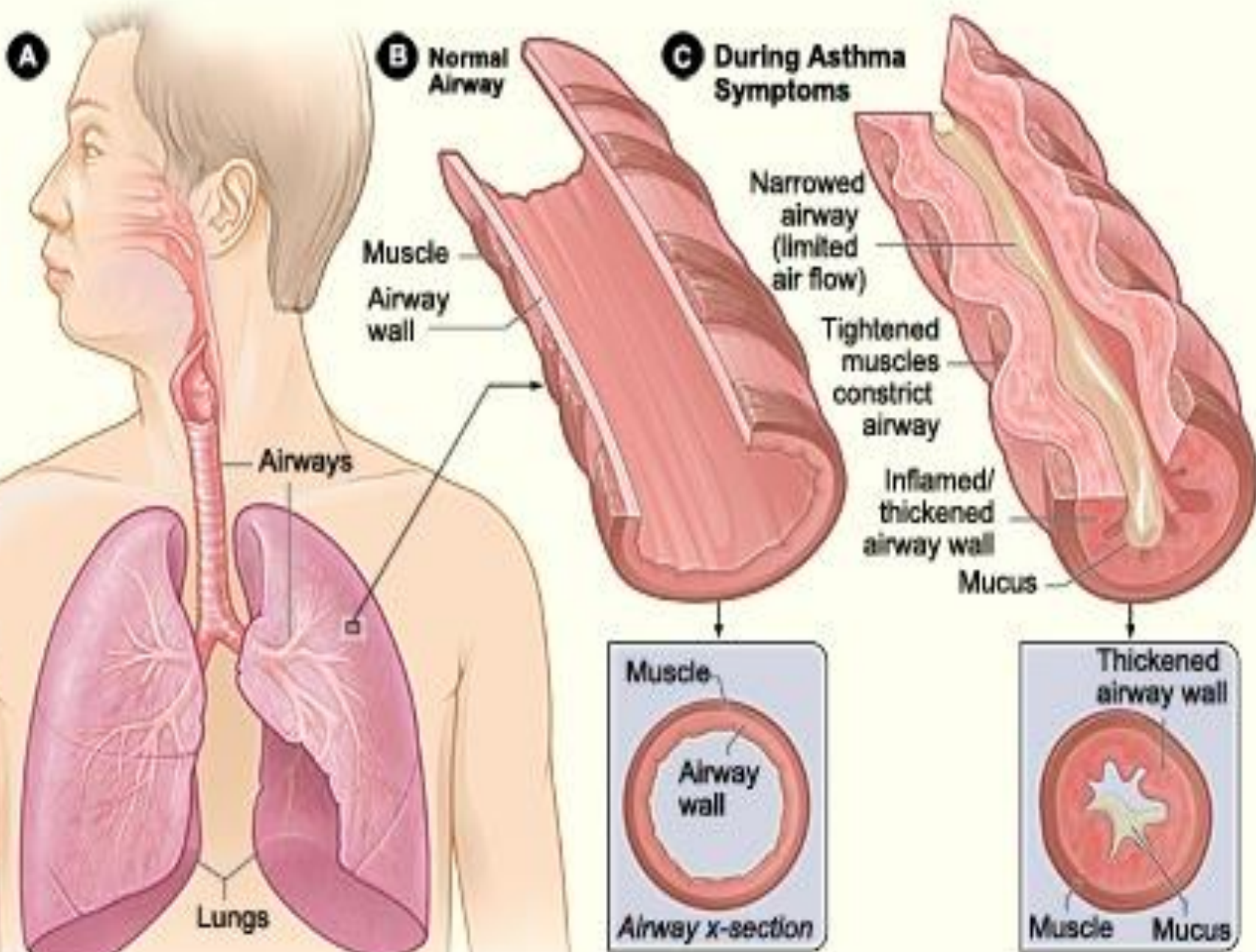

Astma je chronický zánět dýchacích cest

- zánět je vyvolán **alergenem** nebo **iritantem**
- zánět sliznice zvyšuje tloušťku stěny průdušek a zužuje tak jejich průsvit
- nadměrné množství viskózního hlenu ucpává menší průdušky
- bílé krvinky pronikají do sliznice a poškozují buňky
- odumřelé buňky „odpadají“ dovnitř průdušek a přispívají k zúžení průsvitu
- **akutní záchvat** – stažení svaloviny ve stěně průdušky

Rizikové faktory AB u dětí

přítomnost alergických onemocnění

rodinný výskyt astmatu nebo alergií

časté infekce dýchacích cest (2-5 let)

znečištěné ovzduší (i v těhotenství)

expozice tabákovému kouři (i v těhotenství)

pohlaví - chlapci mají AB častěji než děvčata

nízká porodní váha

V roce 2008 – první část výzkumu u dětí

RaB versus Prachatice

Vzorky moče, slin a krve, lékařské údaje, kožní testy

100 dětí s lékařem stanovenou diagnózou AB

100 kontrolních dětí

Věk – 6 až 15 let.

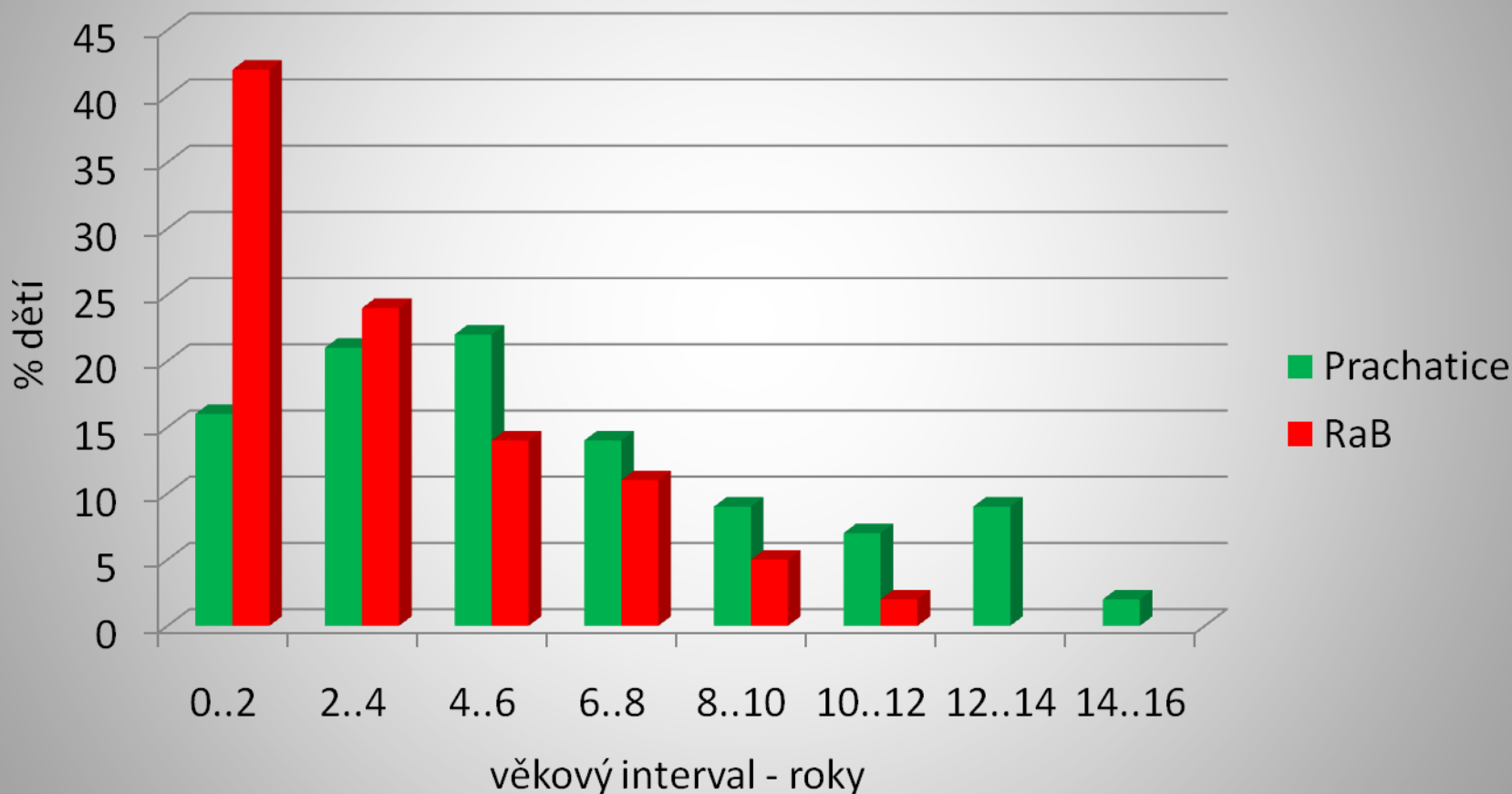
Ostrava – Radvanice a Bartovice – 1 dětské středisko

Okres Prachatice – 5 dětských středisek

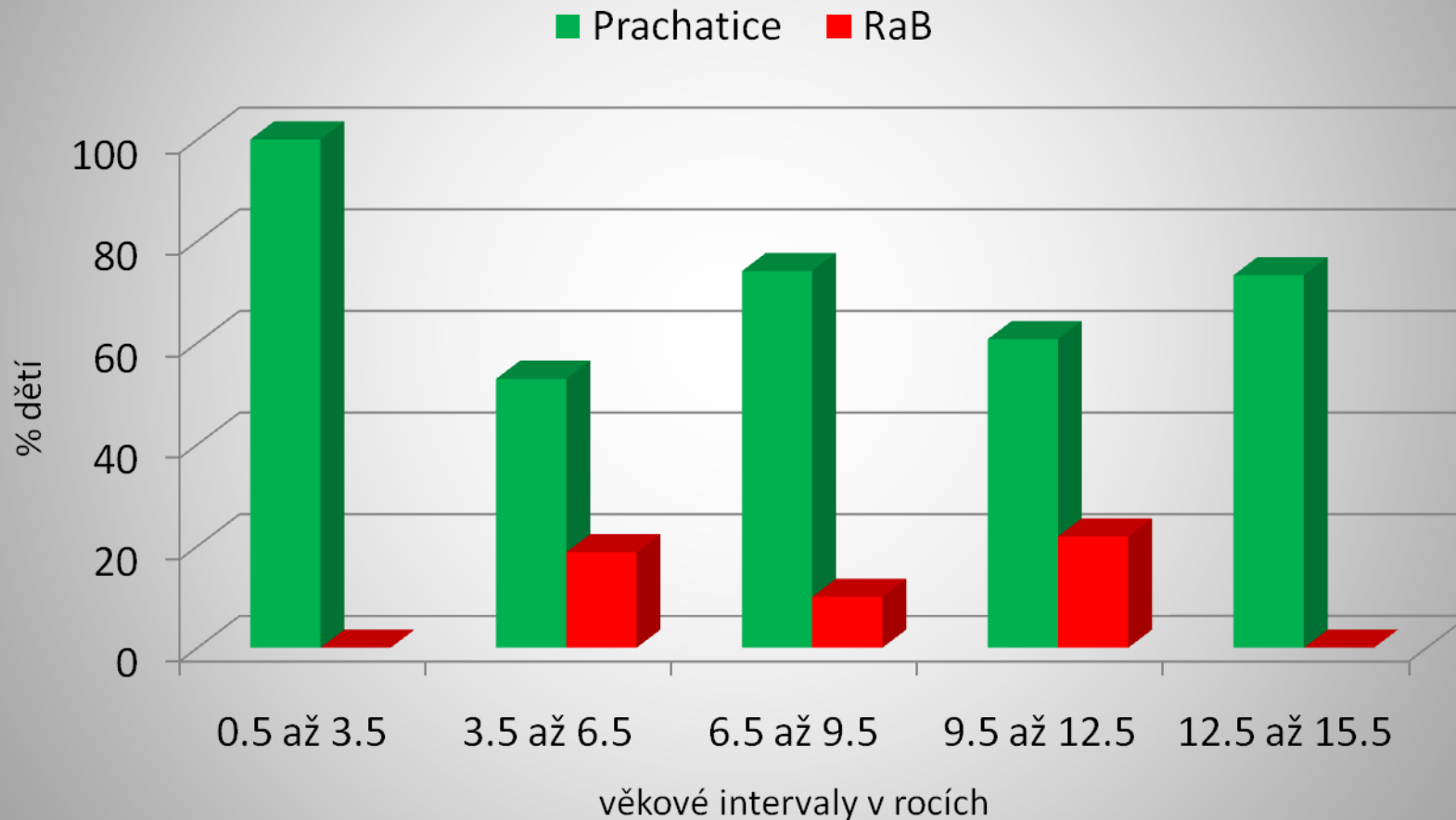
Netolice, Lhenice, Prachatice, Vlachovo Březí, Vimperk

První příznaky bronchiálního astmatu podle věku.

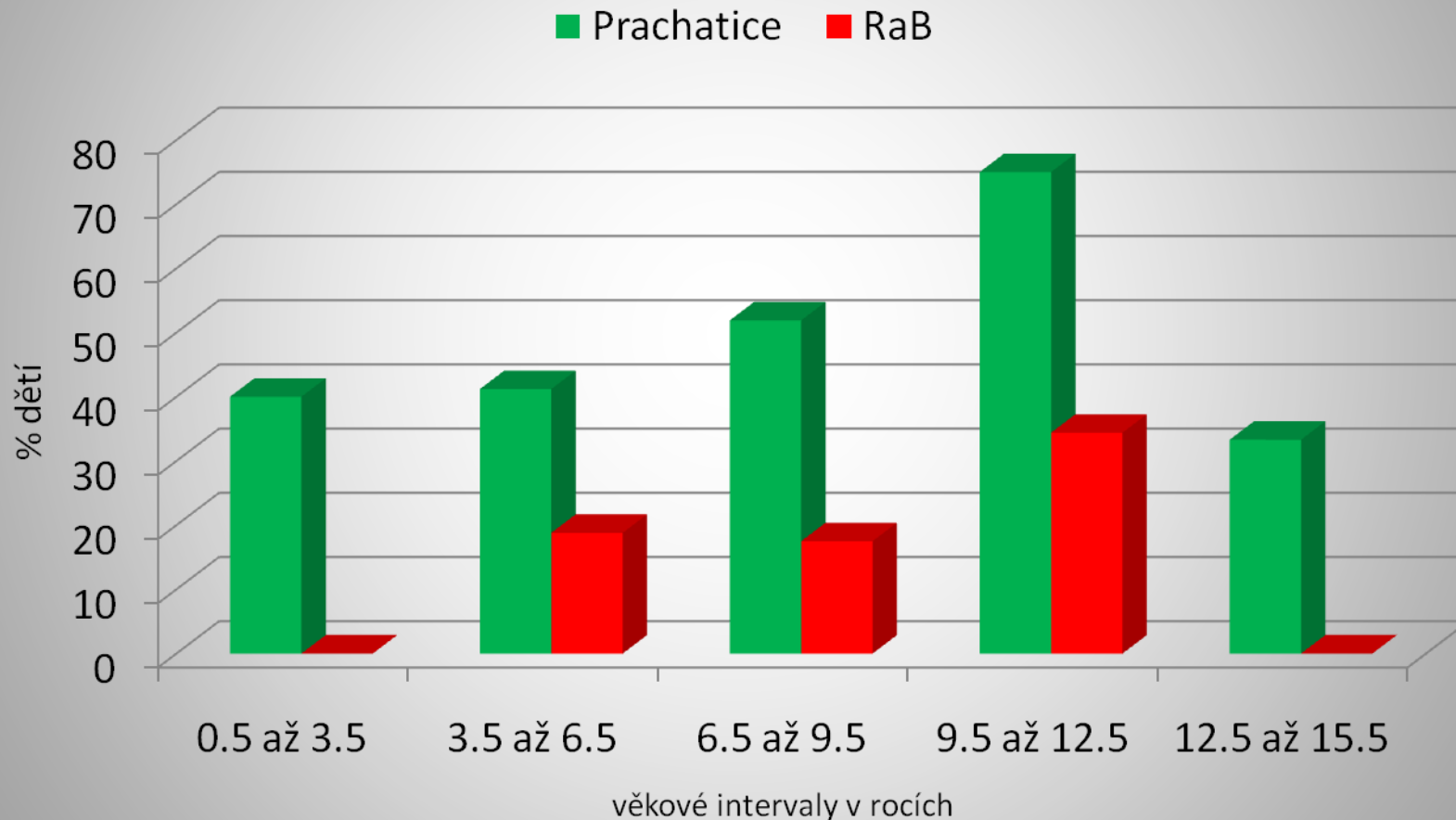
Prachatice N=100, Ostrava N=99

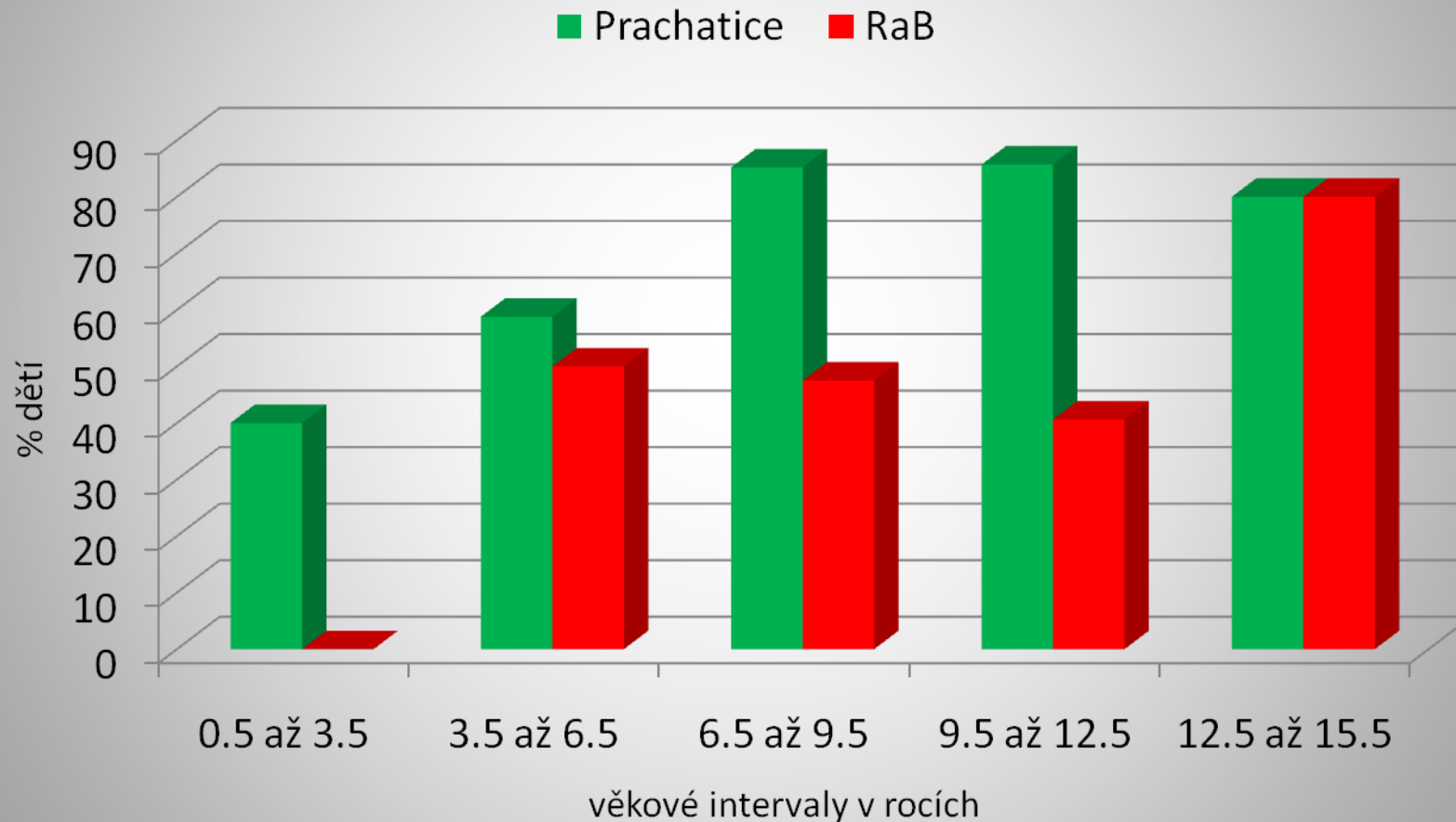
Kožní testy – plísně, peří, kočka, pes

Kožní testy – roztoči a prach

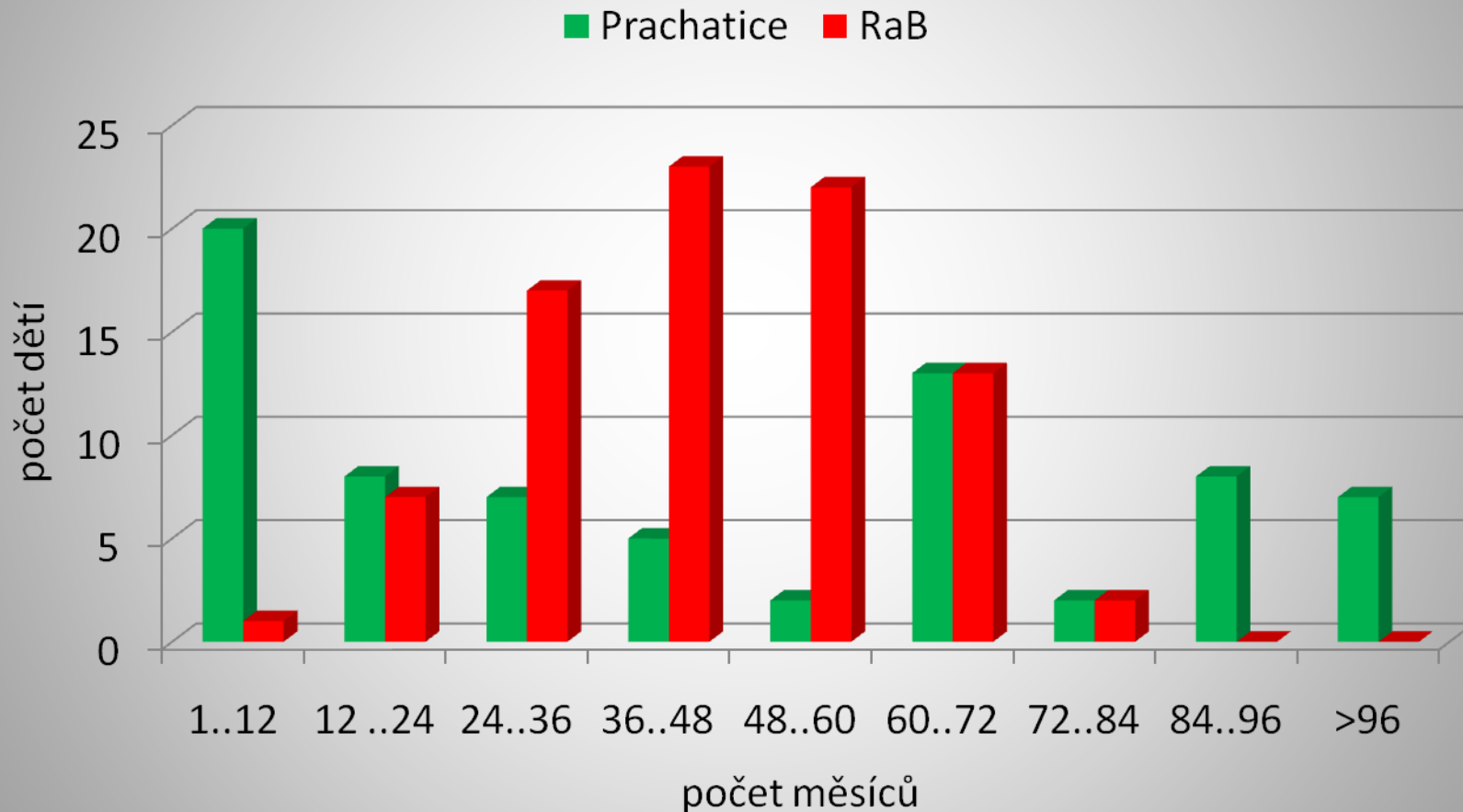

Kožní testy – pyly trav, bylin a stromů

Léčba dětí s asthma bronchiale – délka podávání kortikoidů v měsících.

Prachatice N=70 (z 99), Ostrava N=85 (ze 100).

Ostrava versus Prachatice

dotazníkové údaje při odběru biologických vzorků

	<u>počet dětí</u>	
• časté respirační inf. ve věku 2-5 let	98	32
• aktivní AB v minulých 12ti měs.	75	40
• AB častěji v kombinaci s AE či s AR	80	44
• časnější výskyt AB	3,4 r.	6 r.

Ostrava versus Prachatice

dotazníkové údaje při odběru biologických vzorků

		<u>% dětí</u>
• rodinný výskyt - sourozenec	60%	26%
• rodinný výskyt - matka	48%	10%
• rodinný výskyt - otec	9%	3%
• v Ostravě méně častá přítomnost atopie		
• v Ostravě těžší průběh – delší podávání kortikoidů		

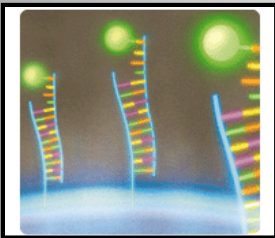
ANALÝZA GENOVÉ EXPRESE

Princip čipové technologie

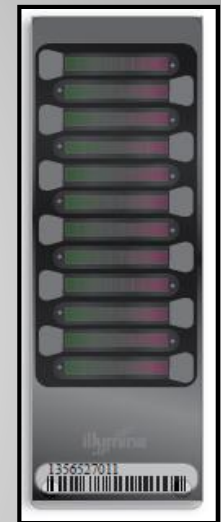

Human HT-12 v3 Expression BeadChip

- 12 pozic pro 12 různých vzorků; detekce transkriptů téměř celého lidského
- genomu současně (48 804 prób pro stejný počet transkriptů)

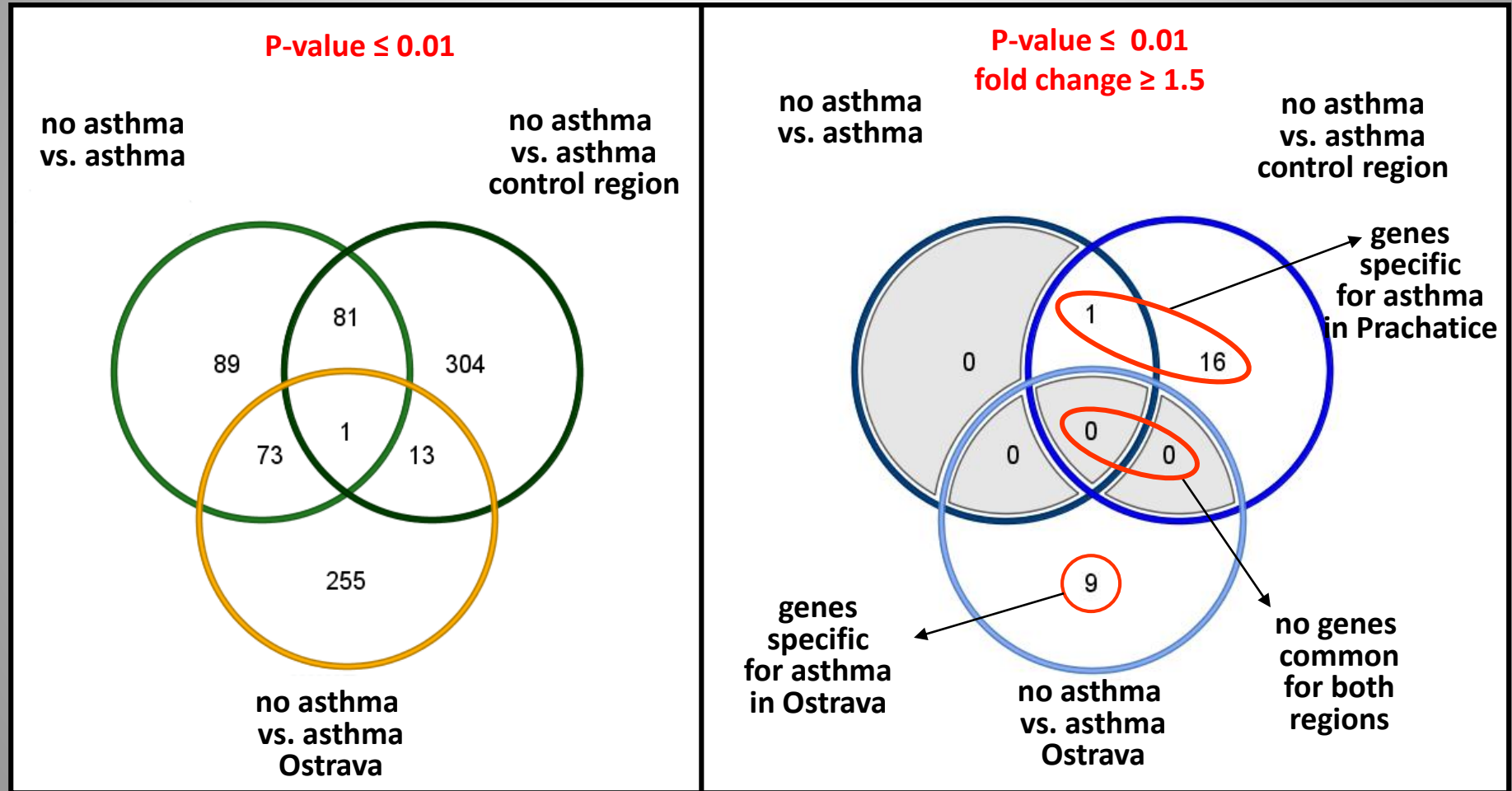
- próba = fragment DNA, představuje 1 gen
- transkripty – značení fluorescenční barvou + vazba na příslušné (komplementární) próby

- **Illumina Beadstation 500 GX**
- detekce intenzity fluorescenčního signálu jednotlivých prób
- čím větší intenzita signálu → větší počet transkriptů
- → větší aktivita genu

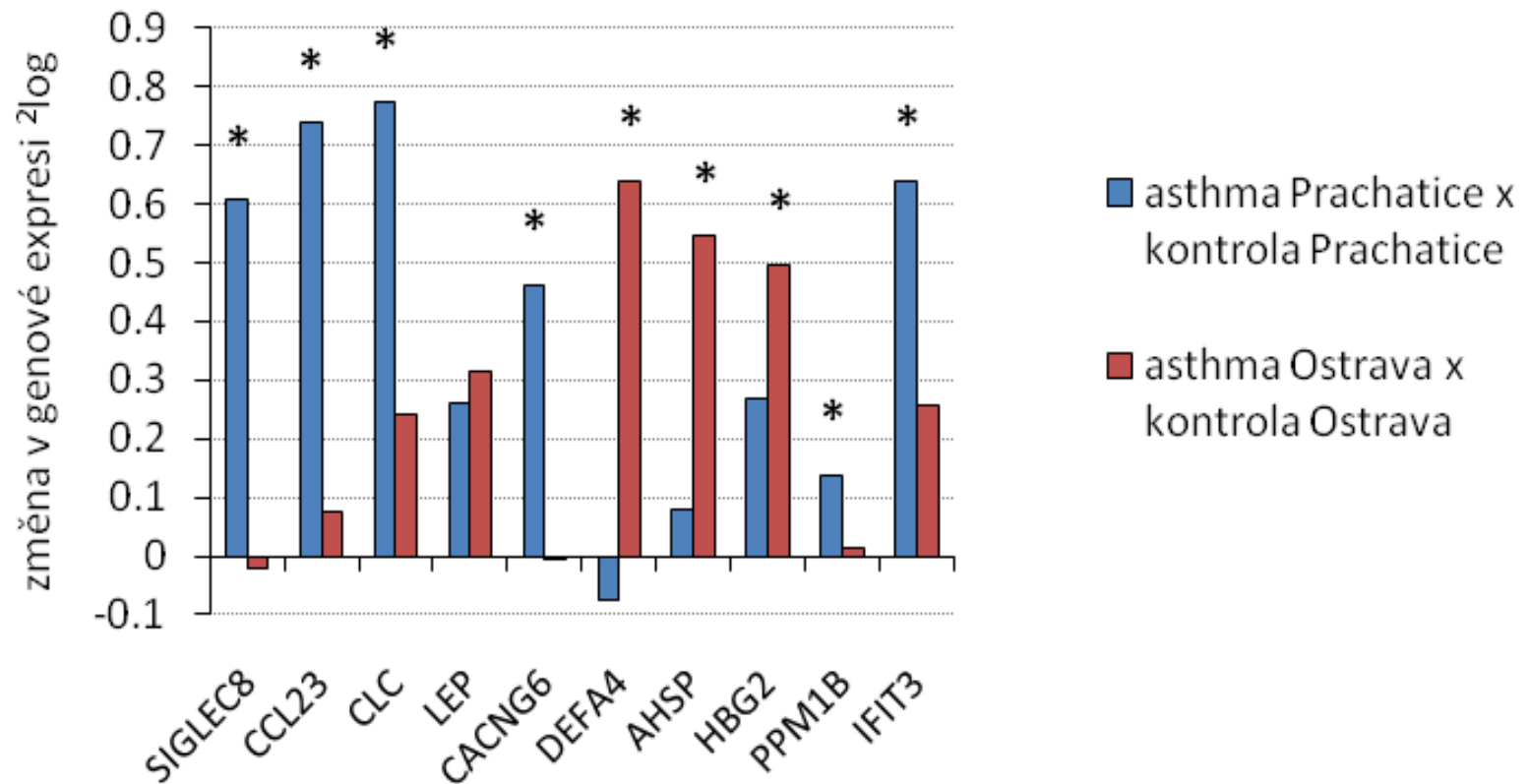
Comparison of 'no asthma' vs. 'asthma' t-test results

In the Venn diagrams shown below, the t-test results obtained using all experiments either with a p-value cutoff of 0.01 or a p-value cutoff of 0.01 and at least a 1.5 fold change are compared

qPCR verifikace

Asthma Prachatice a Ostrava

Výsledky – geny pro asthma Ostrava a pro asthma Prachatice

❖ Prachatice

SIGLEC8, CCL23, CLC, CACNG6 – souvislost s přítomností eozinofilů; eozinofilní zánět se vyskytuje u alergického typu asthma

LEP – také souvislost s asthma

❖ Ostrava

DEFA4 – souvislost s přítomností neutrofilů; neutrofilní zánět – příznak nealergického typu asthma

AHSP – stabilizace hemoglobinu α

HBG2 – souč. fetálního hemoglobinu (obs. 2α a 2γ podjednotky), vyšší afinita k O_2

IFIT3, PPM1B – souvisí se zánětem, asthma???

Souhrn

➡ Asthma bronchiale na Prachaticku - **alergický typ** astmatu, odpověď na alergen.

➡ Asthma bronchiale v Ostravě - **nealergický typ** astmatu, vyvolán iritanty - znečištěné ovzduší, virové infekce.

2. část výzkumu v letech 2009+2010

Zdravotní stav dětí v Ostravě ve věku 0-6 let

Cíl – porovnat zdravotní stav dětí žijících v Radvanicích & Bartovicích se zdravotním stavem dětí z jiných částí Ostravy

1800 dětí narozených v letech 2001 - 2004

10 dětských středisek v různých částech Ostravy

Rozbor nemocnosti v prvních 6ti letech života

Výskyt alergických onemocnění

5 obvodů, 10 pediatriů, 1888 dětí narozených 2001 - 2004

• Mor. Ostrava A	226	98.3%		
• Mor. Ostrava B	187	91.2%	Mor. Ostrava	413
• Hrabůvka A	218	92.8%		
• Hrabůvka B	143	<u>74.1%</u>		
• Hrabůvka C	234	95.9%	Hrabůvka	595
• Zábřeh A	163	96.4%		
• Zábřeh B	185	97.9%	Zábřeh	348
• Poruba A	152	92.7%		
• Poruba B	161	<u>69.7%</u>	Poruba	313
• Radvanice Bartovice	218	90.5%	Radv. Bart.	218

Do studie bylo zařazeno 1626 dětí

Děti českého etnika, narozené a žijící v Ostravě

Děti bez vážných vrozených vad

Děti s porodní váhou vyšší než 1500 gramů

Děti bez závažných chronických onemocnění

Děti bez dlouhodobého profylaktického podávání ATB

Kompletní výpisy nemocnosti dětí včetně hospitalizací

Pediatři poskytli výpisy z dokumentace dětí

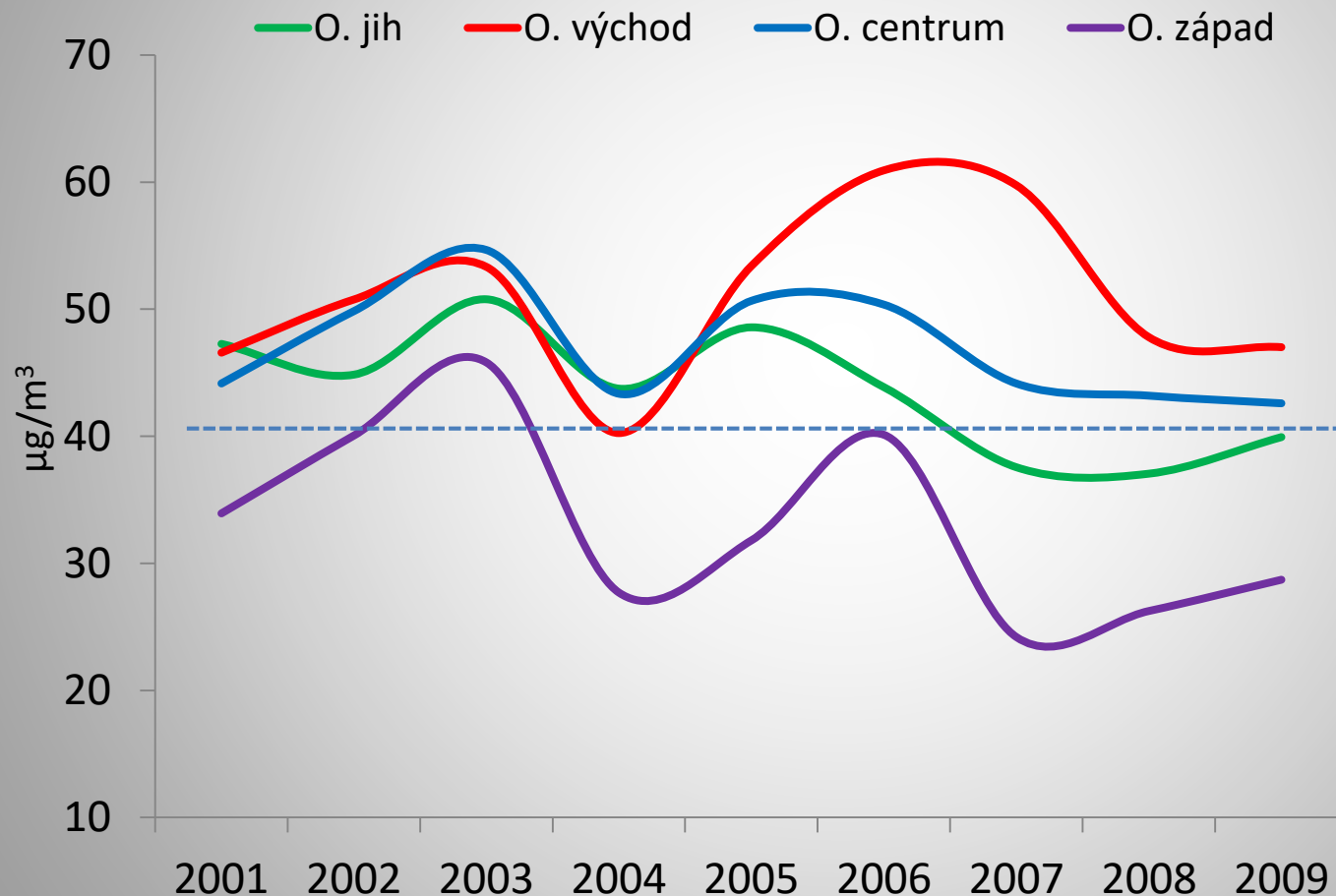
T.j. seznamy všech onemocnění od narození do 6ti let věku v kódech MKN 10.

Diagnózy byly seskupeny do širších skupin.

Alergie - dg, vyšetření alergologem, výsledky kožních testů.

Roční průměry PM₁₀ podle adres bydliště při narození

VÝZNAM k-PAU VE ZNEČIŠTĚNÉM OVZDUŠÍ

RIZIKO PRO LIDSKÉ ZDRAVÍ

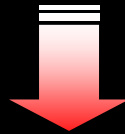
VÝSLEDKY MOLEKULÁRNĚ EPIDEMIOLOGICKÝCH STUDIÍ

(genomová frekvence translokací-FISH, mikrojadérka, fragmentace DNA ve spermiích)

koncentrace
> 1 ng B[a]P/m³
v ovzduší

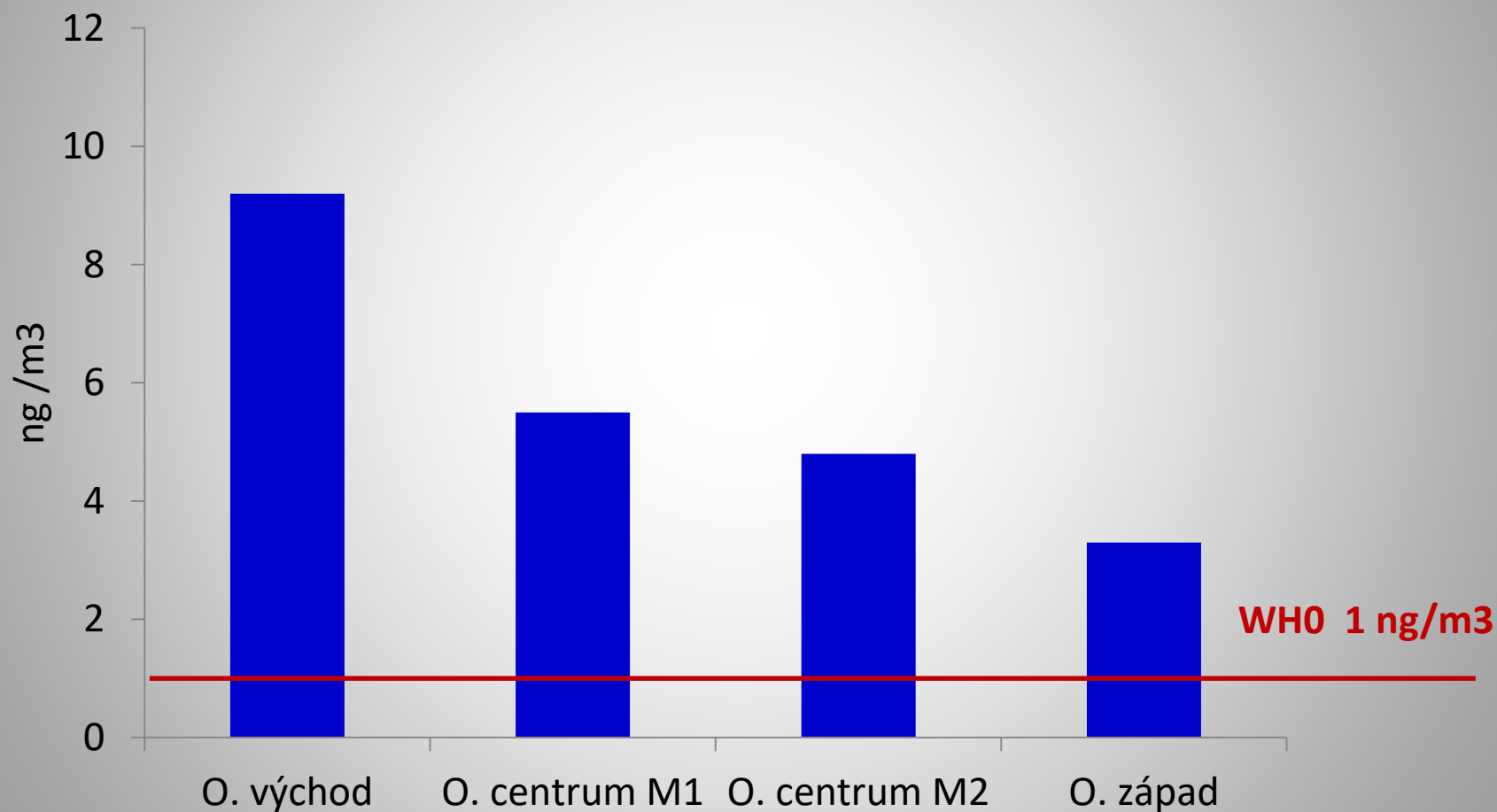

RIZIKO PRO LIDSKÉ ZDRAVÍ

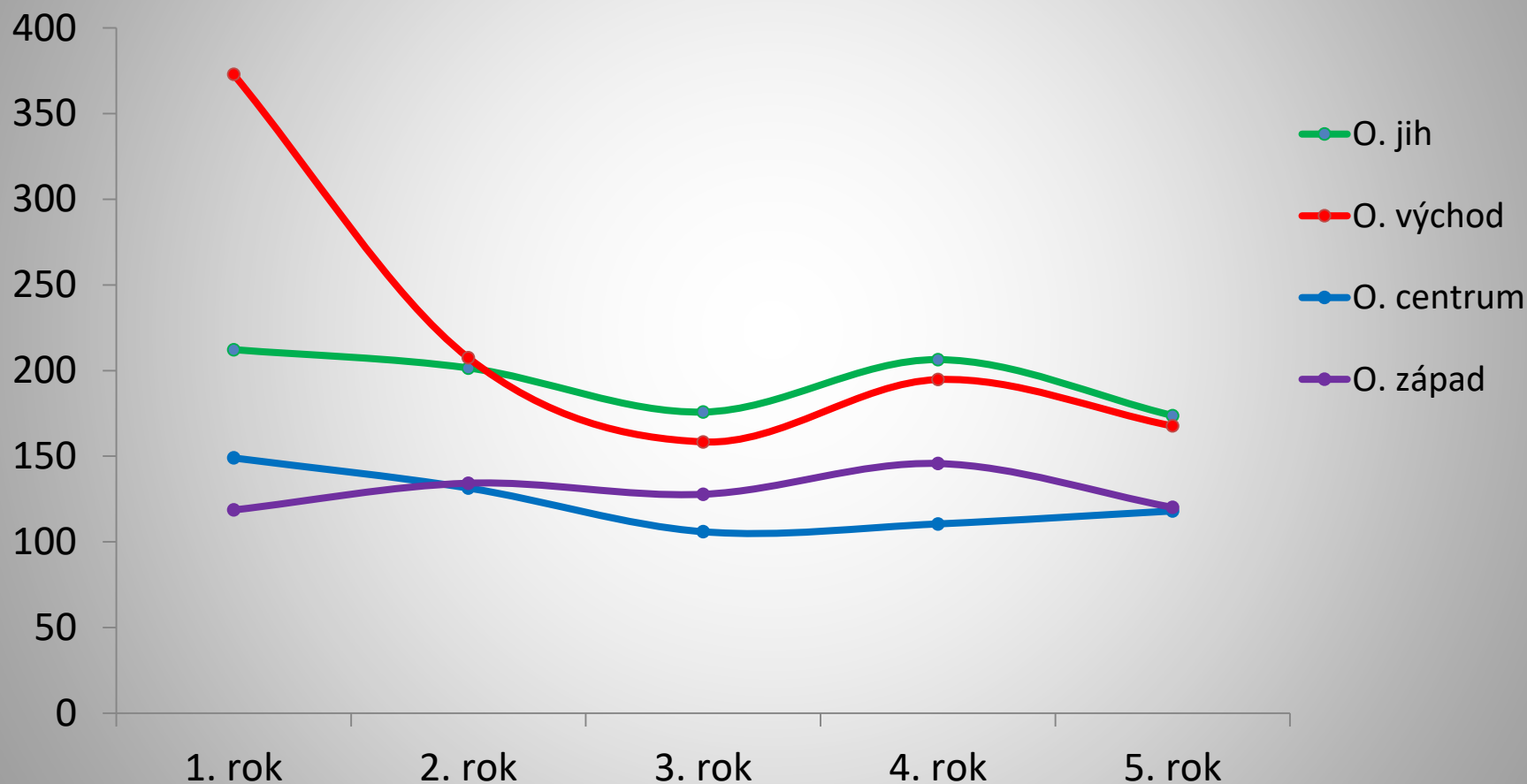
(WHO Bonn 6. 11. 2009)

2009 Roční průměry benzo[a] pyrenu

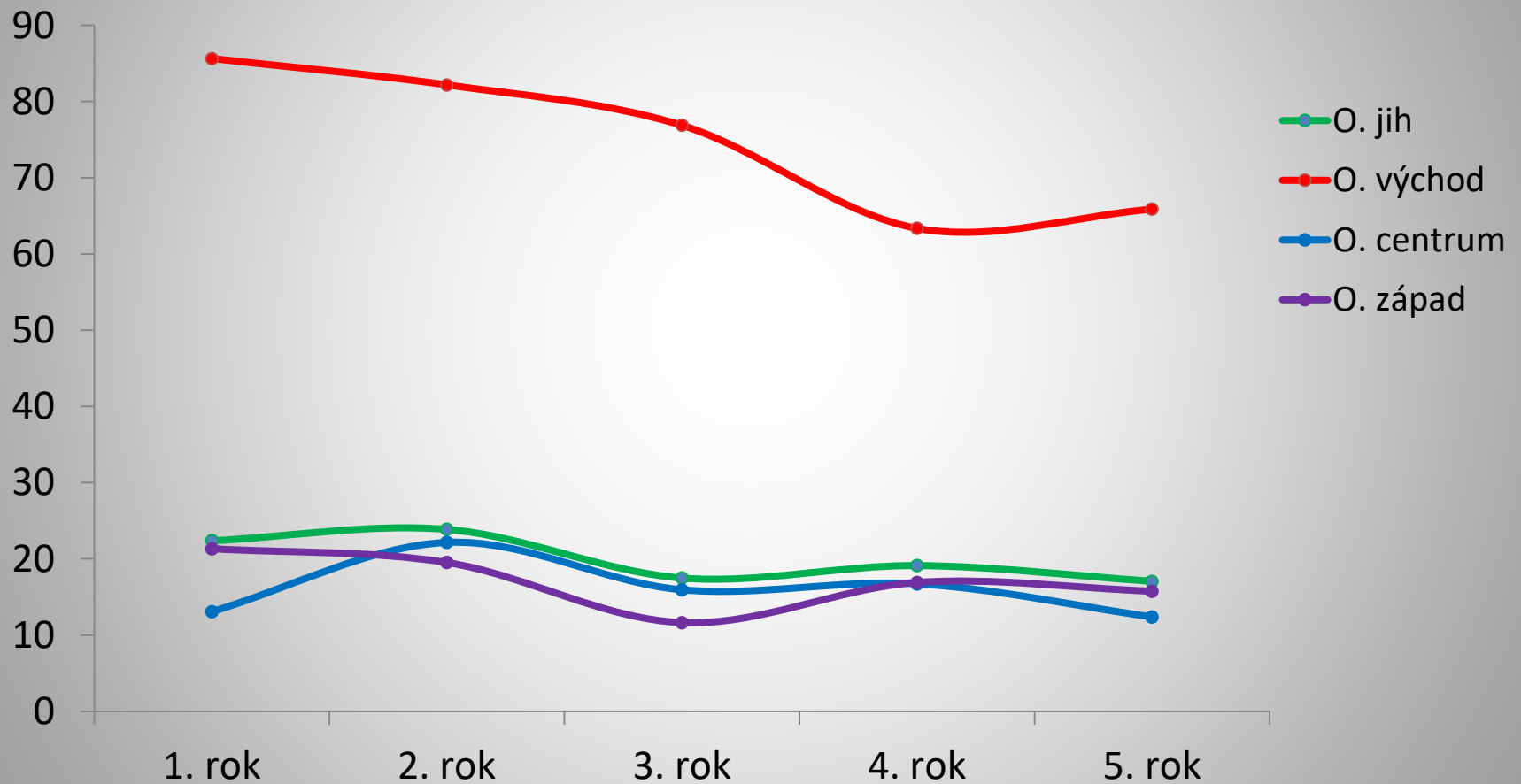
Záněty HCD

kumulativní incidence/100 dětí/rok

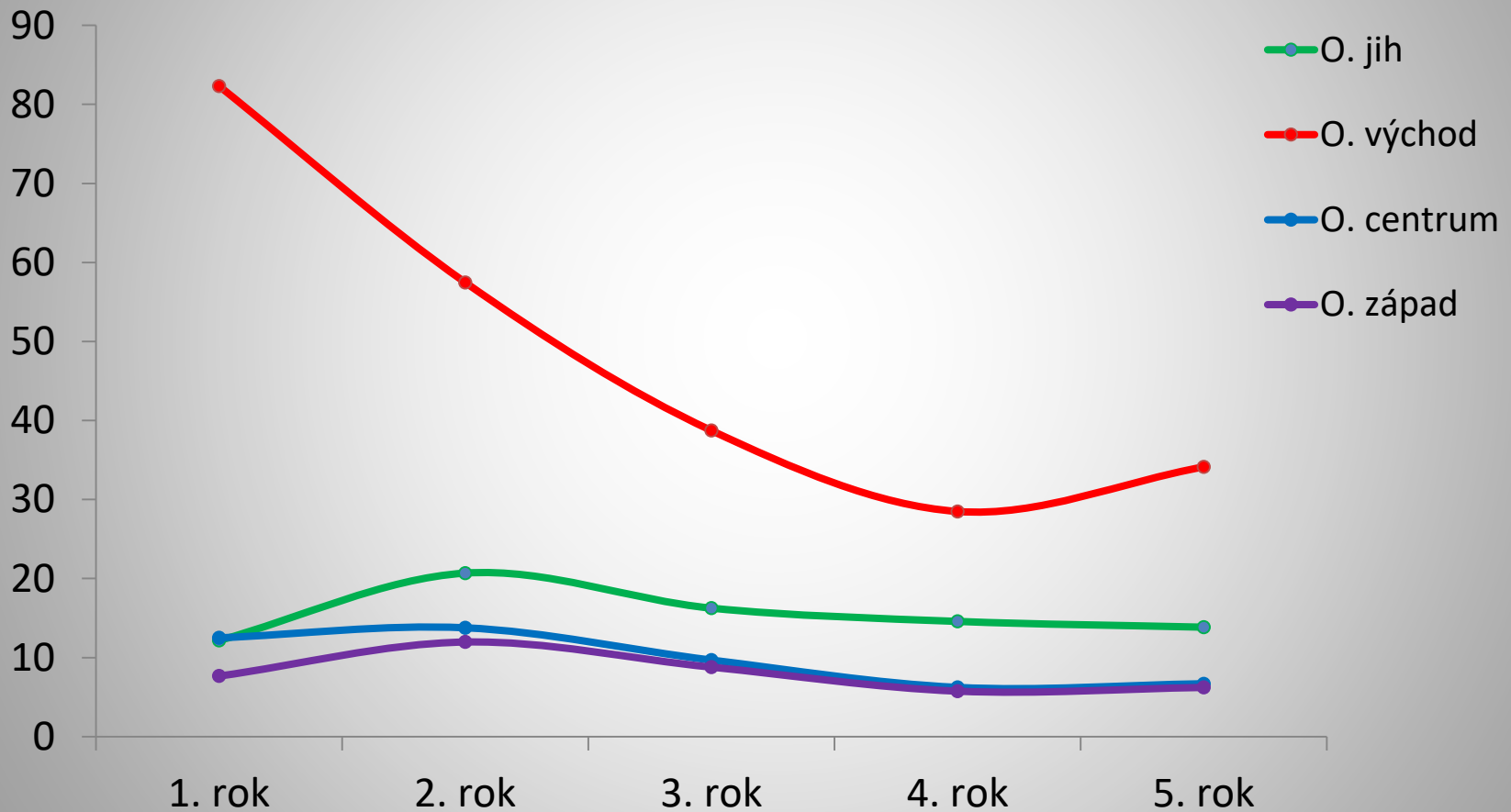
Viróza

kumulativní incidence/100 dětí/rok

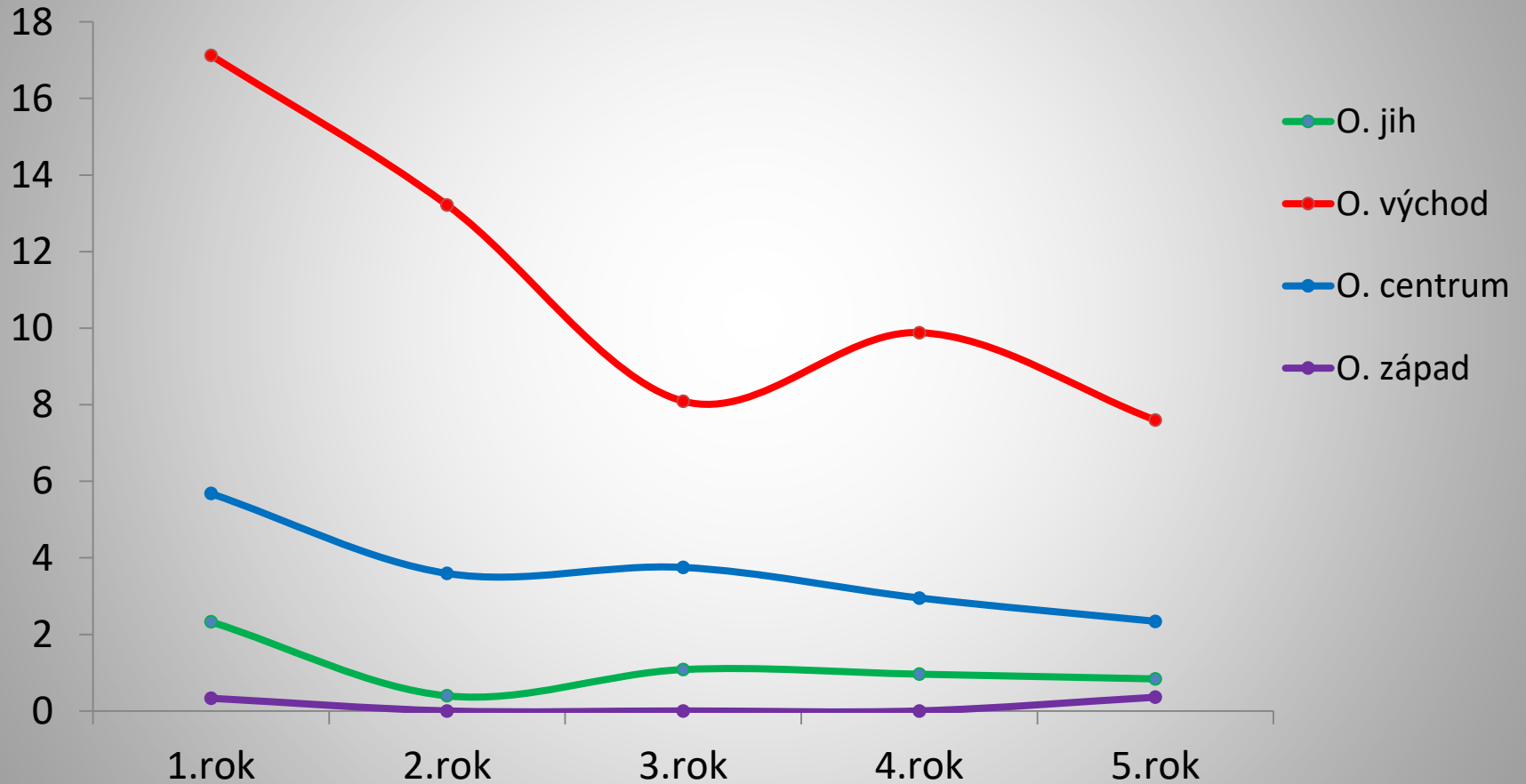
Střevní onemocnění

incidence/100 dětí/rok

Pneumonie

kumulativní incidence/100 dětí/rok

Závěry 1

Profil respirační nemocnosti dětí předškolního věku žijících v oblasti *Ostrava východ*:

- vysoká incidence zánětů HCD v 1. roce života
- vysoká incidence angín
- vysoká incidence pneumonií
- vysoká prevalence lékařem/alergologem diagnostikovaného bronchiálního astmatu

Závěry 2

Další onemocnění

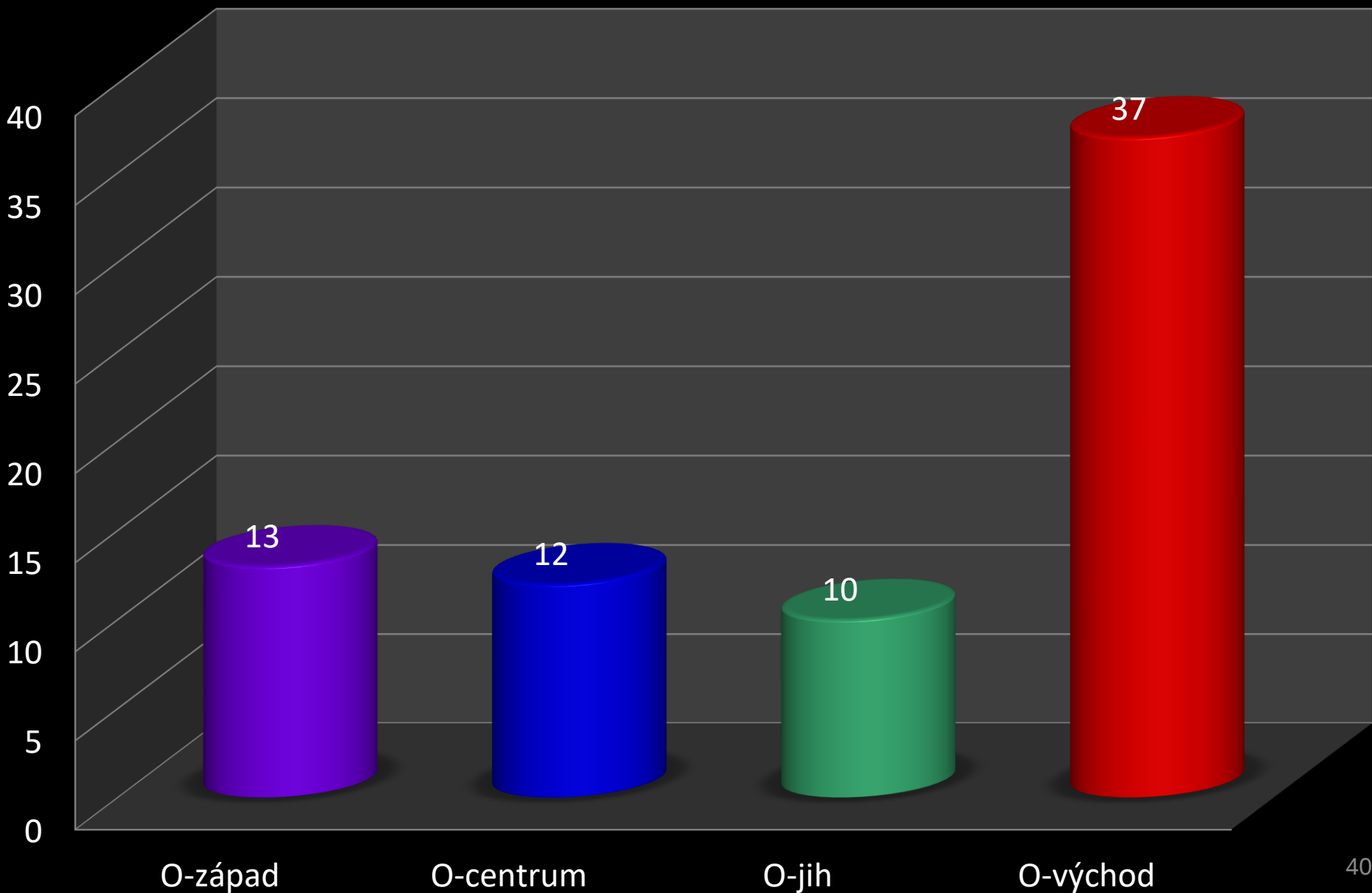
- **vyšoká incidence střevních infekcí**
- **vyšoká incidence viróz**
- vyšoká prevalence atopického ekzému
- vyšoká prevalence alergické rýmy

Z pediatrických dotazníků

diagnóza pediatr/alergolog

	N	AB	AR	AE	AB+AR	AB+AE
O. východ	170	37%	24%	35%	21%	29%
O. jih	711	10%	9%	15%	4%	6%
O. centrum	301	12%	10%	15%	4%	3%
O. západ	275	13%	9%	17%	3%	5%

AB – astma v % O- 6 let věku

Dotazník pro matky

kojení

školka

sourozenci

alergická onemocnění

příznaky onemocnění

mazlíčci

obyvatelé bytu

kouření

bydlení

typ bytu

vytápění

plynový spotřebič

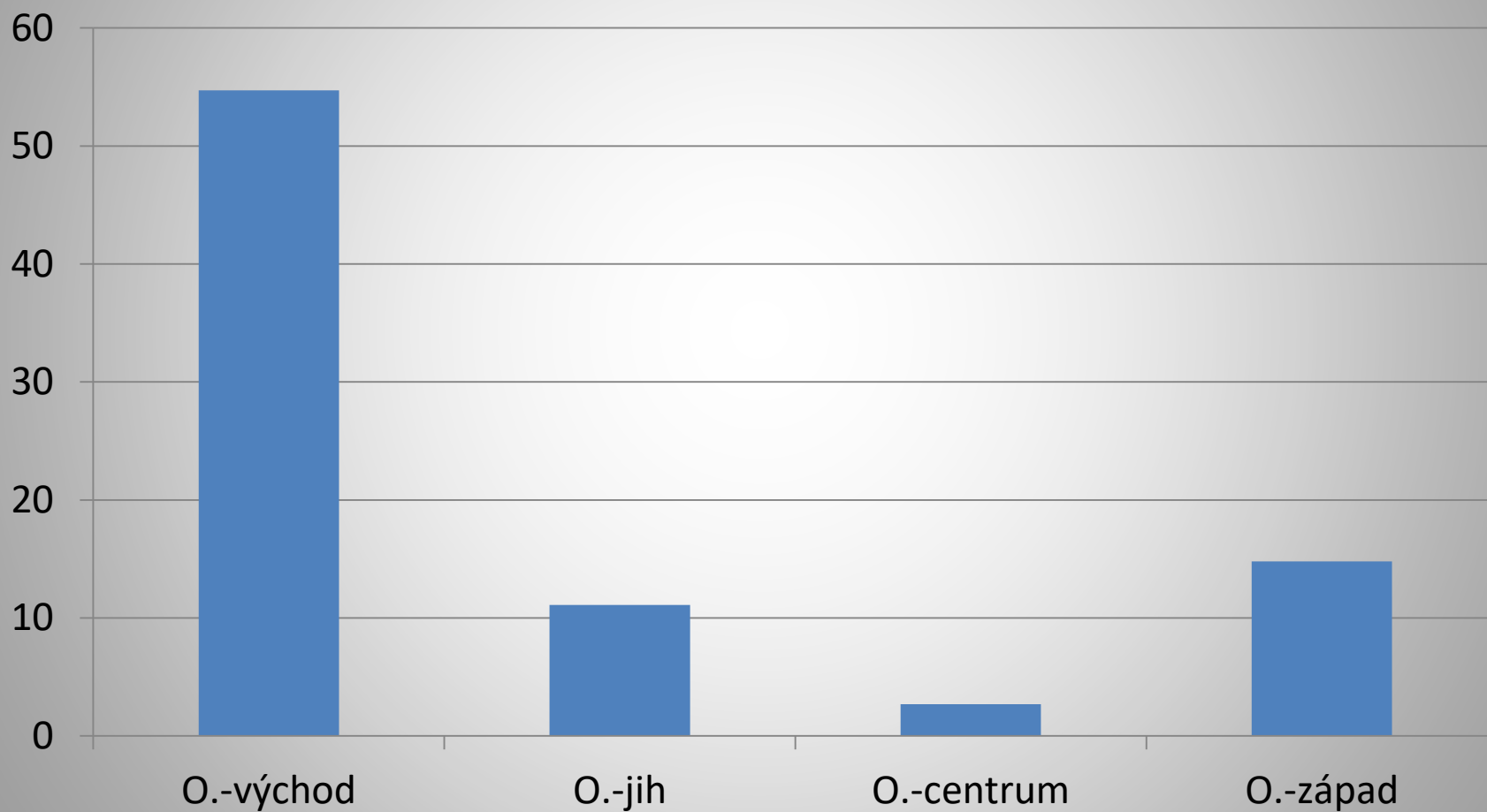
vaření

vhkost

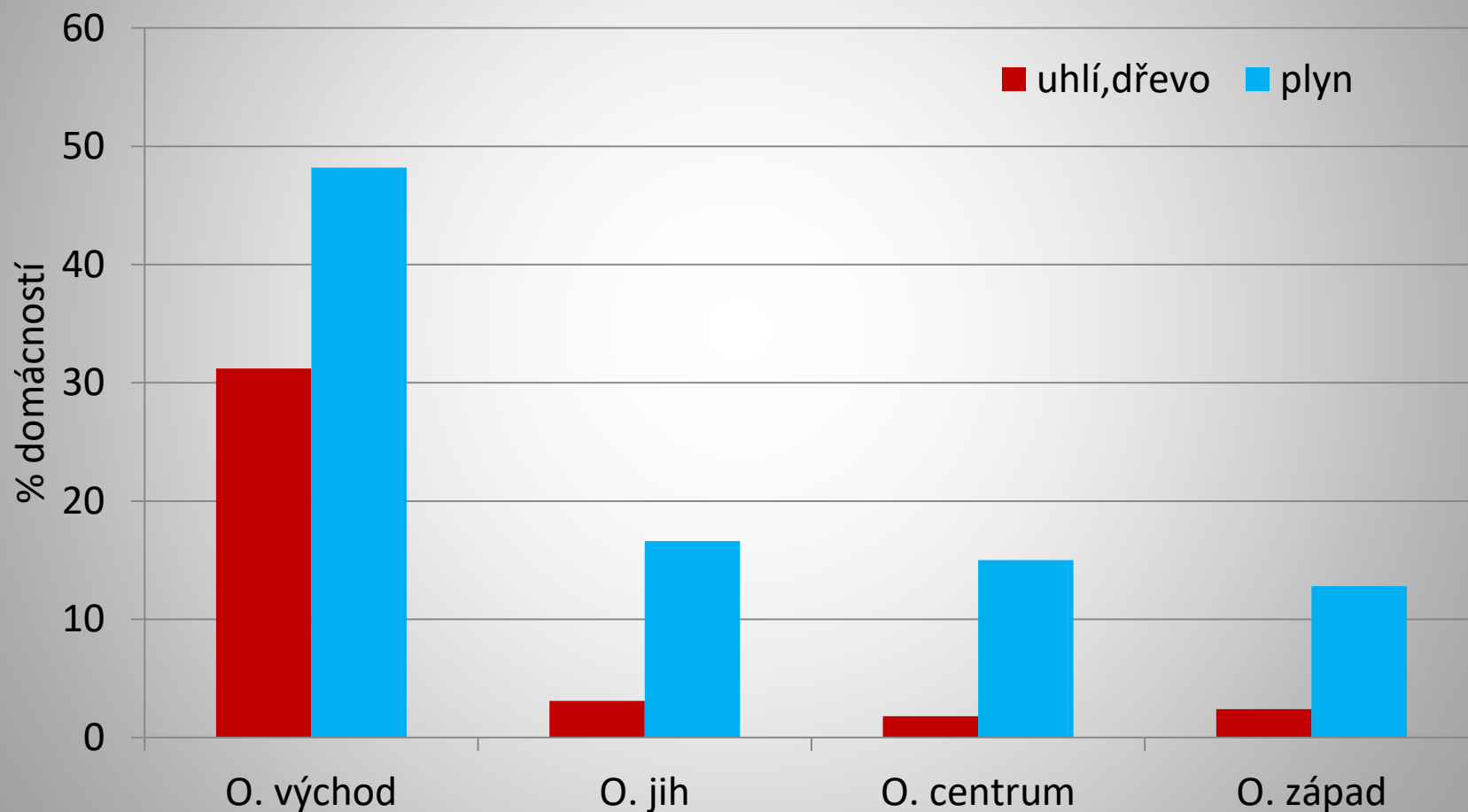
plíseň

% rodin žijících v rodinném domku

1. rok života

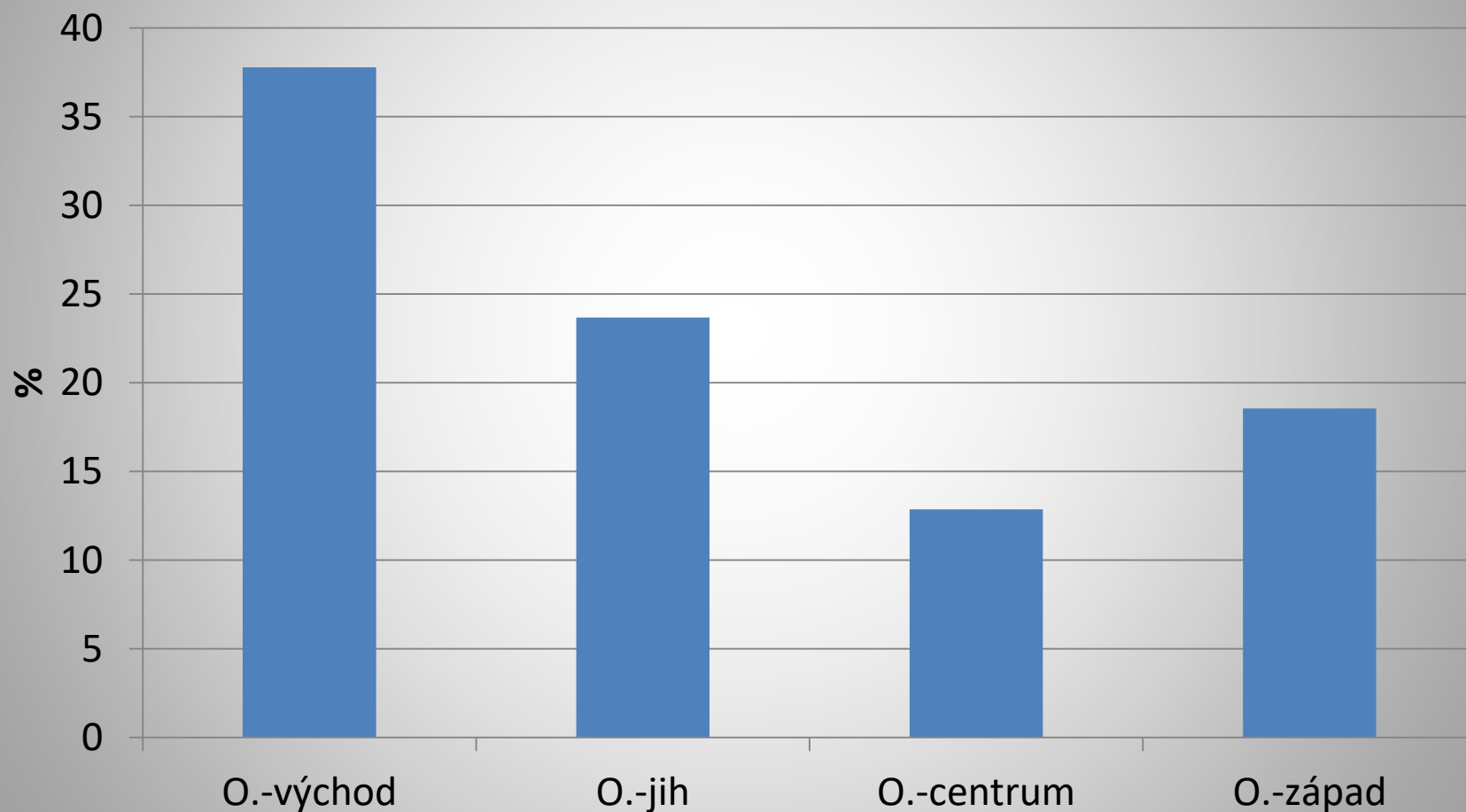

Vytápění bytu/domu v 1. roce života

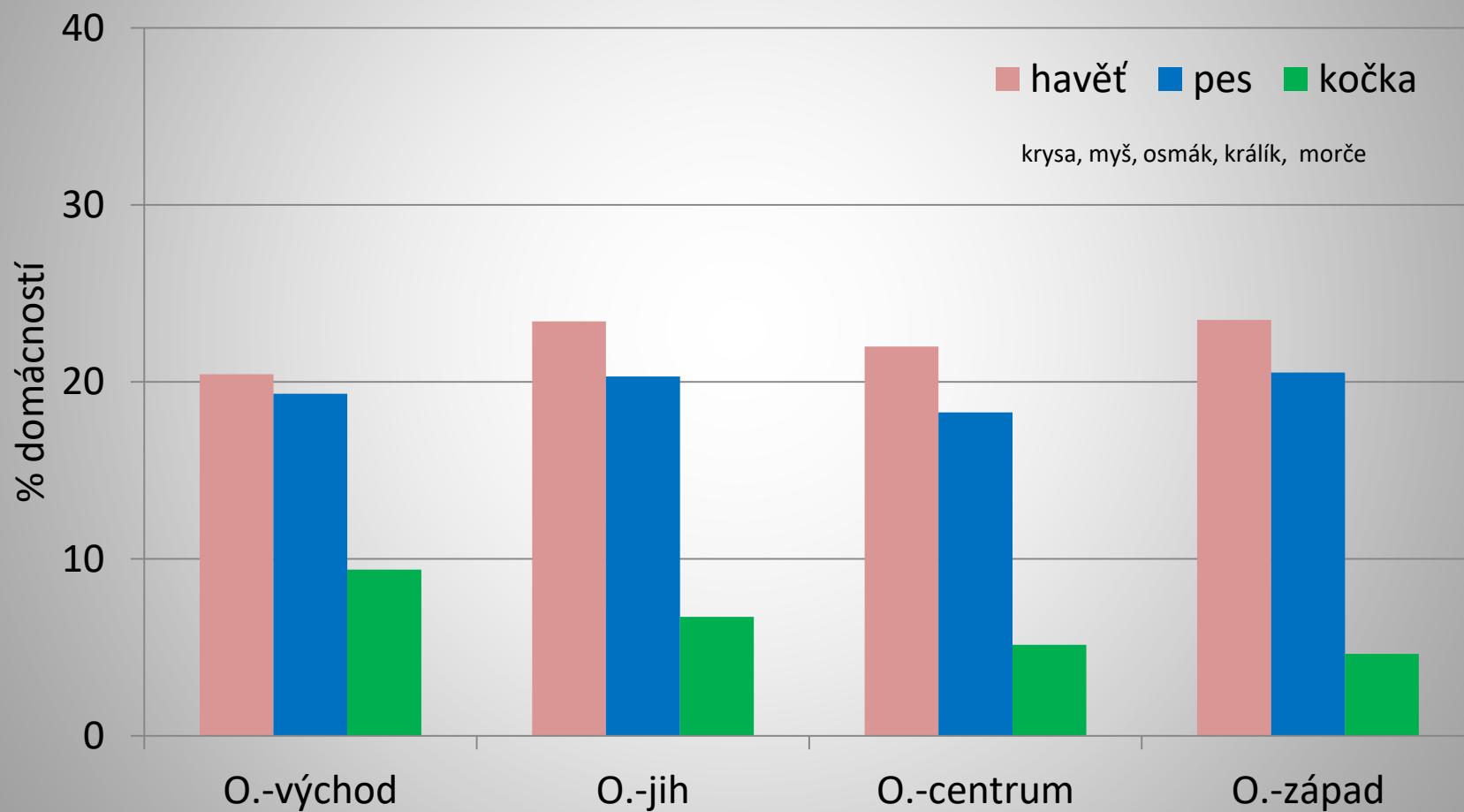

Výskyt plísně v bytě

1. až 5. rok života, % domácností

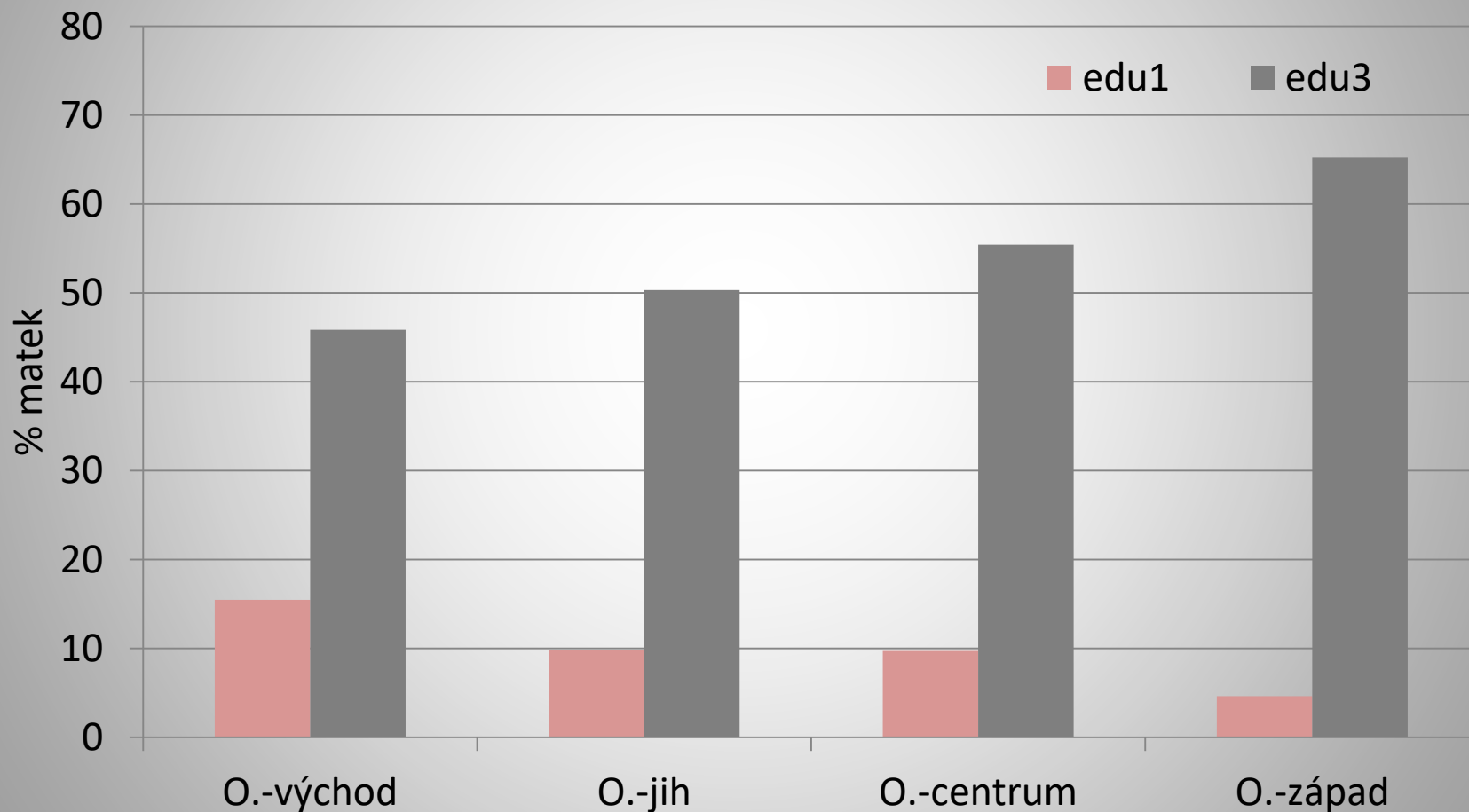

Domácí mazlíčci

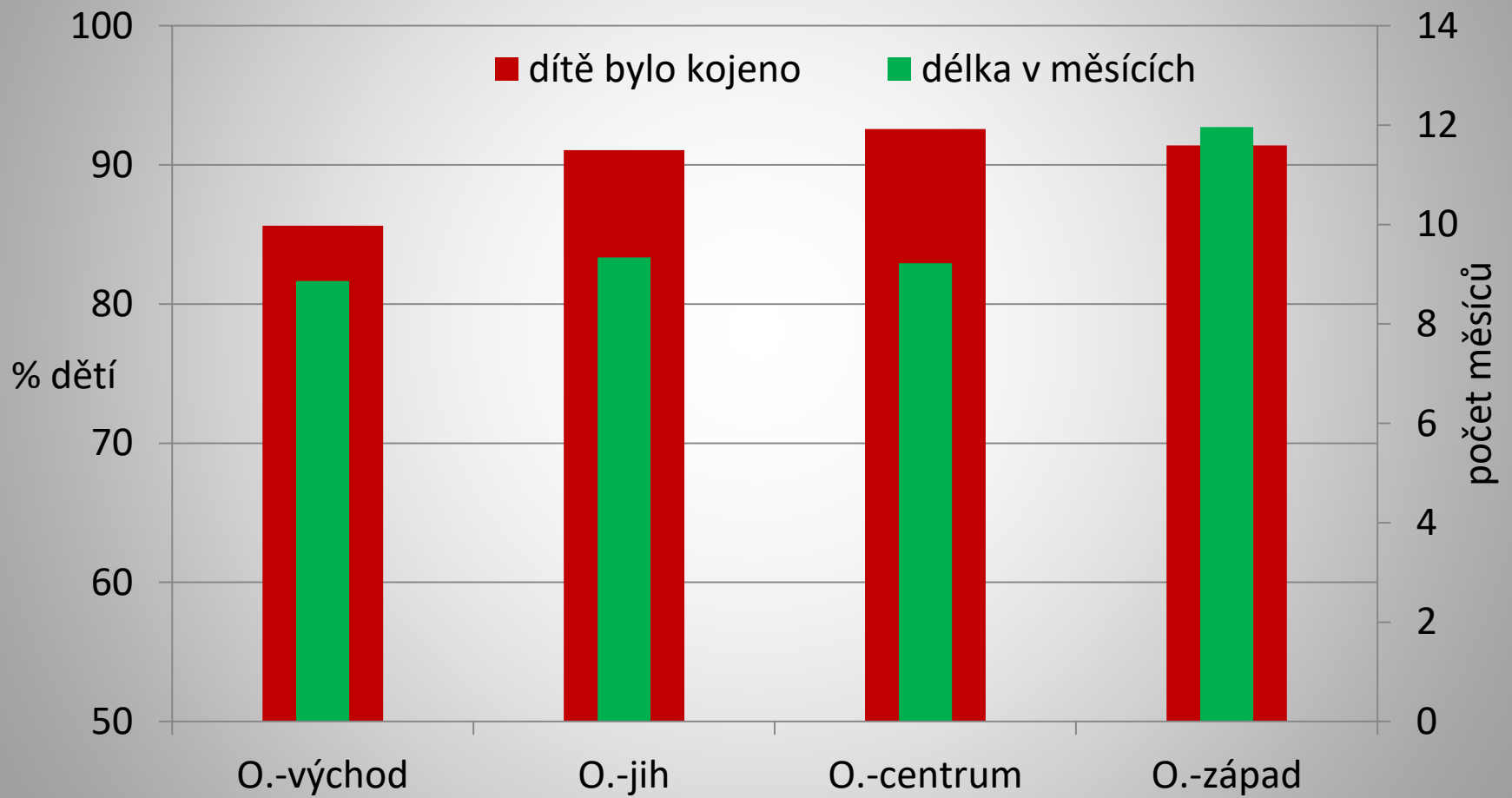

Vzdělání matek

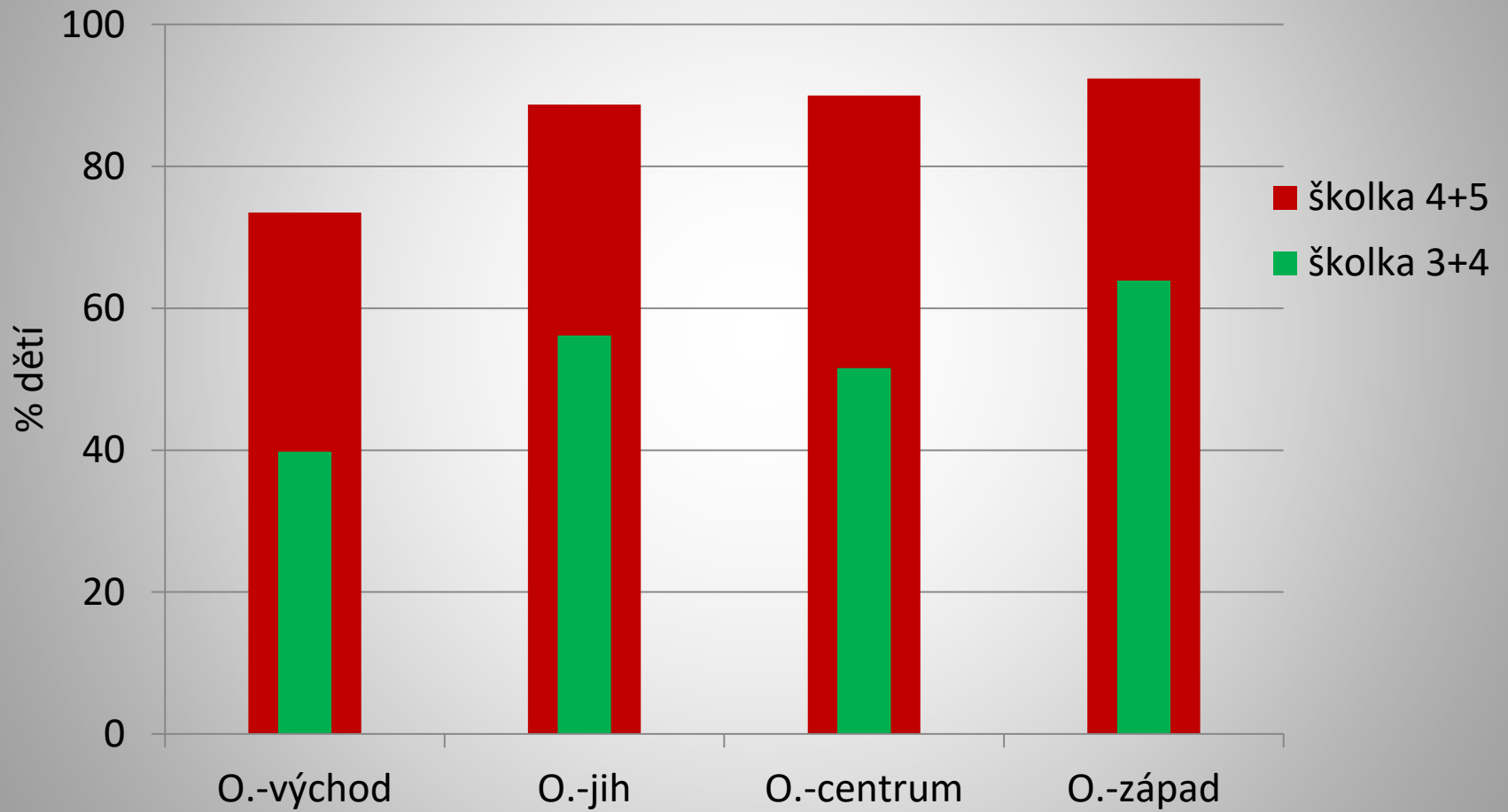
edu1 – neukončené/základní, edu3 – maturita/studující/VŠ

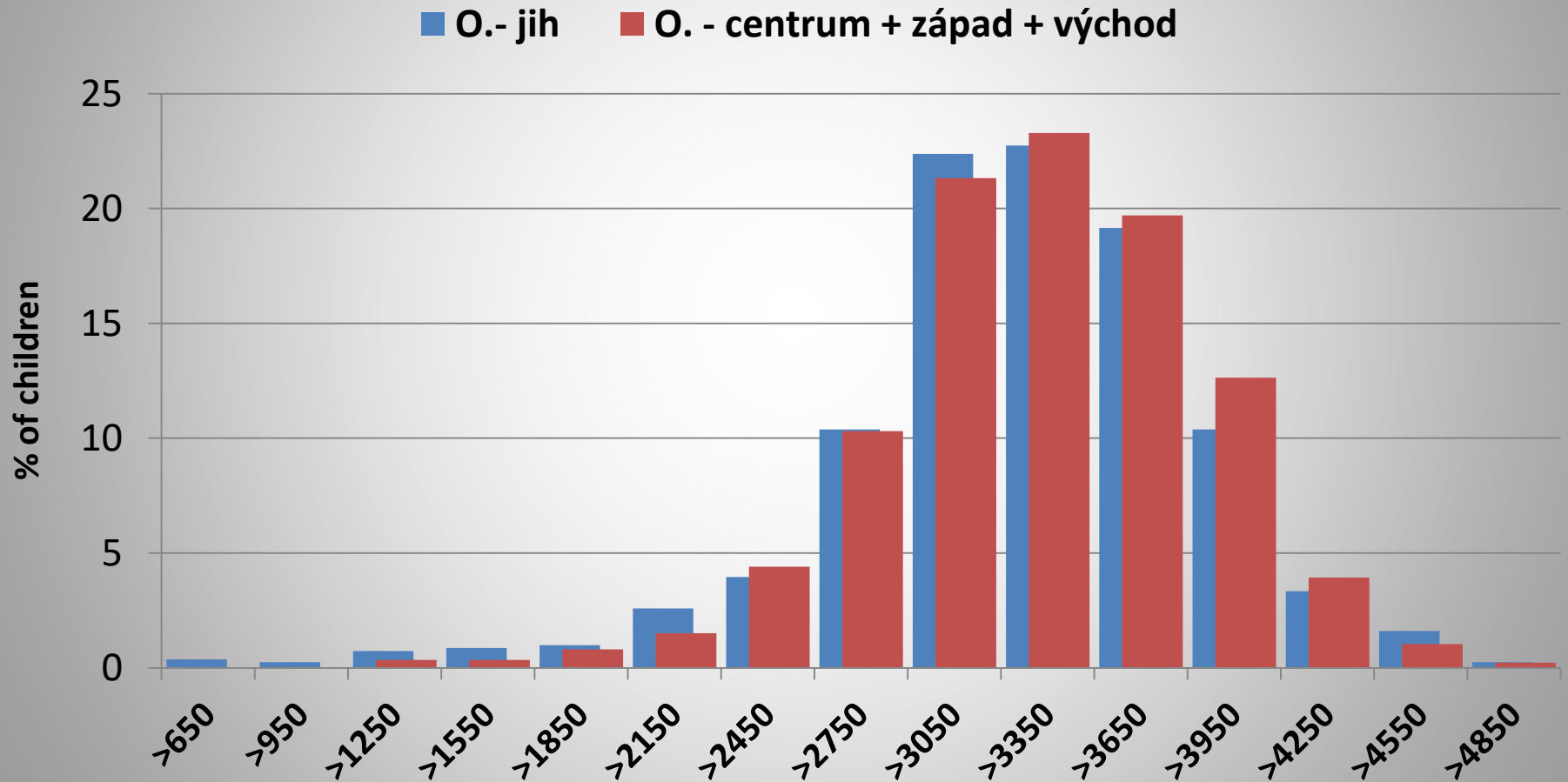
Kojení a jeho průměrná délka

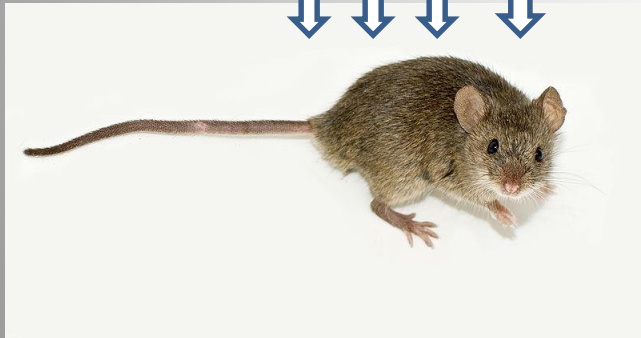
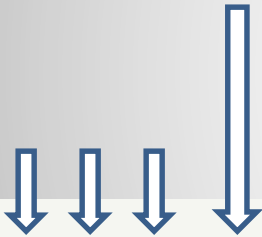
Docházení dětí do školky

Histogram porodní hmotnosti

Co je adaptivní odpověď?

Rezistence k PCB u tresky

Hudson – znečištění téměř 600 tunami PCB v letech 1947-1976

Treska žijící v řece se stala odolnou k působení PCB

REPORTS

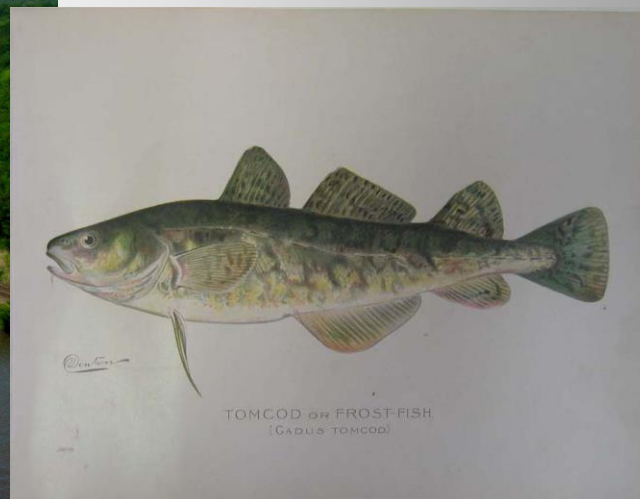
Mechanistic Basis of Resistance to PCBs in Atlantic Tomcod from the Hudson River

Isaac Wirgin,^{1*} Nirmal K. Roy,¹ Matthew Loftus,¹ R. Christopher Chambers,² Diana G. Franks,³ Mark E. Hahn³

Vysvětlení:

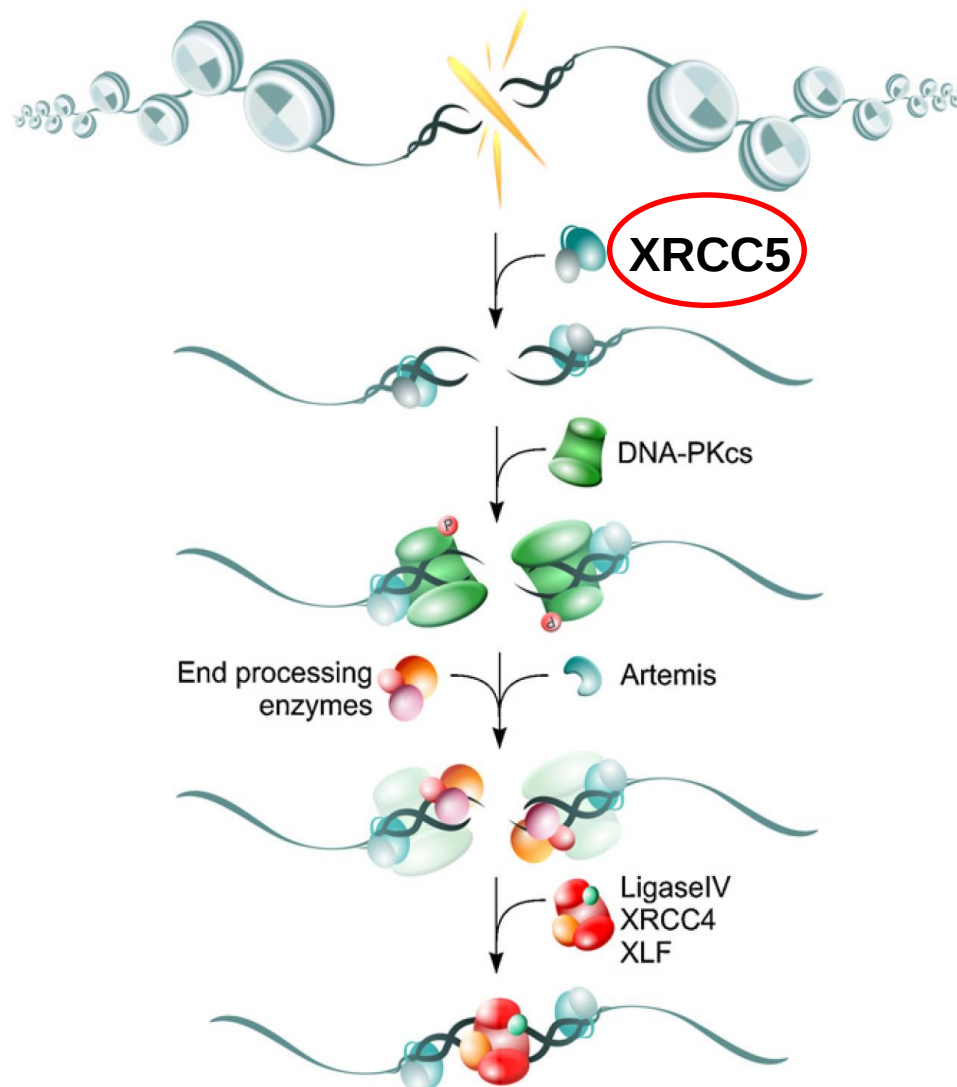
U ryb došlo k mutaci v genu *AHR2*, která zajistila odolnost k PCB a odolní jedinci v řece převládli.

Příklad rychlé evoluce.

Co dělá „Ostragen“?

Zlom v DNA

Mladenov a Iliakis, Mutat. Res. 711, 61, 2011

Závěry I

Jako reakce na znečištění ovzduší jsou u Ostravanů exprimované specifické geny, které přispívají se snížení negativního dopadu znečištění na genetický materiál (adaptivní odpověď).

Adaptivní odpověď neřeší řadu nepříznivých důsledků znečištění na člověka, např. vysokou nemocnost dětí.

Z dlouhodobého hlediska dochází k rychlejšímu „opotřebení“ organismu v důsledku vyšší aktivity opravných a regulačních mechanismů v buňkách, které se pak pravděpodobně projeví v kratší průměrné délce života.

Získané výsledky nejsou definitivní, vyžadují další analýzy a ověření. Otázka je, zda se podaří najít zdroj financování.

Závěry II

Naše laboratoř jako první ukázala, že lidský organismus je schopen reagovat na velmi vysoké koncentrace k-PAU a dalších škodlivých látek adaptivní odpovědí, která je však z dlouhodobého hlediska pro organismus škodlivá.

Děkuji za pozornost.

MUDr. Eva Schallerová

17.10.2012